LIETUVIŲ

DIENOS

XX. AMŽIAUS MADONA

P. PUZINAS

LITHUANIAN DAYS

AUGUST, 1951

1951 M. RUGPIŪČIO MĖN.

1951 M. RUGPIUCIO MEN. AUGUST, 1951

Nr. 6 (17) II metai Vol. 2, No. 6

TURINYS

CONTENTS

Senatorius Herbert H. Lehman, SOVIETAI BUS NUBAUSTI 3
KAD VIENA TAUTA NUTRAUKTŲ POLITINIUS RYŠIUS... 5
MARIANAPOLIO KOLEGIJA KRYŽKELĖJ, pasikalbėjimas su Kolegijos rektoriu kun. J. Petrausku 6
KAIP JAPONAI BOMBARDAVO AMERIKĄ 7
PAS VOKIETIJOJ PASILIKUSIUS 8
Javier de Viana, PAGEDĖLIS DON BRUNAS 10
A. Radžius, TOLIŲ DAINA 10
A. Tyruolis, LĖKTUVU VIRŠ ŠVEICARIJOS 13
KĄ VEIKIA SKAITYTOJAI 16
ON THE LITHUANIAN FRONT 17
MEMORIES OF MARIANAPOLIS 18
THROUGH THE IRON CURTAIN 20
LIFE MAGAZINE AND THE BALTIC STATES 21
UNREST IN LITHUANIA 22
BOOKS 22

Juozas VITĖNAS ..... Vyr. Redaktorius / Editor-in-Chief
Milton C. STARK ..... Angliškos dalies redaktorius / Editor of English Section
Povilas PUZINAS ..... Redaktorius-dailininkas / Art Editor

Redaktoriai atskirose vietose / Assistant editors — A. J. KASULAITIS, Pittsburgh Pa.; V. ROCEVIČIUS, Cleveland, Ohio; C. SURDOKAS, Baltimore, Md.; A. ŠALČIUS, New York, N. Y.; L. VALIUKAS, Dayton, Ohio; V. VOLERTAS, Philadelphia, Pa.

Antanas F. SKIRIUS, leidėjas / Publisher

Juozas URBONAS ..... Administratorius / Business Manager

Straipsniai, prie kurių yra pažymėtas autorius arba pridėti jo incialai, nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę.

The opinions expressed in signed or initialed articles are not necessarely those of the editors.

Redakcijos ir administracijos adresas:
Address all Editorial and Subscription Mail to
9204 S. BROADWAY, LOS ANGELES 3, CALIF
Phone - PL. 4-1377

"LIETUVIŲ DIENOS" yra sujungtos su "KALIFORNIJOS LIETUVIU"
"THE LITHUANIAN DAYS" is combined with "CALIFORNIA LITHUANIAN"

Leidžiama kas mėnuo, išskyrus liepos ir rugpiūčio mėn. / Published monthly, except July and August

Atskiro numerio kaina 30 ct. Single Copy - 30c

PRENUMERATA metams — $3.00 bet kokiame pasaulio krašte. GARBĖS PRENUMERATA $10.00.

SUBSCRIPTION $3.00 per year in any country of the world. HONORARY SUBSCRIPTION $10.00.

Entered as Second Class Matter June 7, 1950 at Los Angeles, Calif. under the Act of March 3,1879

This Month's Cover

The Twentieth Century Madonna by Paul Puzinas, prominent Lithuanian artist of Los Angeles. Mr. Puzinas has won several other awards in Southern California since his arrival here some time ago. Mr. Puzinas's studios are located on Sunset Blvd. The Twentieth Century Madonna won the highest popular award at the International Madonna Festival (May 6-13, 1951) at Los Angeles, Calif.

GARBĖS LEIDĖJAI

Asmenys arba draugijos, paskyrę magazino naudai tokią sumą, kuri padengia vieno LD numerio išleidimą, laikomi GARBĖS LEIDĖJAIS.

GARBĖS RĖMĖJAI

Asmenys arba draugijos, paskyrę didesnę pinigų sumą magazino naudai, laikomi GARBĖS RĖMĖJAIS.

ST. PŠIBILSKIS, Los Angeles, Calif.
P. Jensen, Los Angeles, Calif.

GARBĖS PRENUMERATORIAI

Asmenys, sumokėję už metinę prenumeratą 10 dol., laikomi GARBĖS PRENUMERATORIAIS.

BALBINA ABROMAITĖ, Los Angeles, Calif.
KUN. I. ALBAVIČIUS, Cicero, Ill.
KUN. ST. ALEKSIEJUS, Hatch, N. M.
J. ĄŽUOLAITIS, Los Angeles, Calif
DR. J. J. BIELSKIS, Los Angeles, Calif.
VYTAUTAS BELECKAS, New York, N. Y
FRANK BRADULSKI, Clinton, Iowa
J. E. CASSERLY, Los Angeles, Calif.
A. ir S. DERINGIAI, Los Angeles, Calif.
KUN. ANT. DEKSNYS, E. St. Louis, Ill.
F. DIRGĖLA, Los Angeles, Calif.
WM. & B. GRIGALUN, Los Angeles, Calif.
BEN JAKUBEN, Los Angeles, Calif.
KUN. G. JONAITIS, Tucson, Ariz.
KUN. P. JURAS, Lawrence, Mass.
F. KARALIŪNAS, Glendale, Calif.
J. KILMONIS, Los Angeles, Calif.
ZIGMAS KRUMINAS, Los Angeles, Calif.
DR. KAN. J. B. KONČIUS, New York
KUN. J. KUČINSKAS, Los Angeles, Calif
K. LUKŠIS, Los Angeles, Calif.
FRANK MASON, Montrose, Calif.
MRS. F. MARKS, Los Angeles, Calif.
DR. KUN. L. MENDELIS, Baltimore, Md.
B. NAGINIS, Los Angeles, Calif.
KUN. J. PAŠKAUSKAS, Chicago, Ill.
B. PELANIS, Port Chicago, Calif.
STASĖ PETROŠKIENĖ, Santa Monica, Calif
JOSEPH C. PETERS, Altadena, Calif.
BRONĖ PIVORIŪNIENĖ, Chicago, Ill.
A. RUIGYS, Los Angeles, Calif.
KUN. P. SABULIS, Hartford, Conn.
ANN SAMSON, Los Angeles, Calif.
FRANK SATKAUSKAS, Chicago, Ill.
AL SHIMKUNAS, Chicago, Ill.
FRANK SPEECHER, Los Angeles, Calif
V. J. STACK, M.D., Altadena, Calif.
BERNICE STARK, Santa Monica, Calif
K. SUROMSKIS, Chicago, Ill.
K. VAITKEVIČIENĖ, Brooklyn, N. Y.
F. ŽUKAUSKAS, Los Angeles, Calif

Senatorius Owen Brewster kalba per birželio įvykių minėjimą, kurį buvo suruošę baltiečiai Carnegie Hall, New York City; pirmoj eilėj matyti sėdint J. Boley, J. Ginkus, M. Kižytė, konsulas J. Budrys. / Senator O. Brewster of Maine addresses a concourse of Lithuanians, Latvians and Estonians at Carnegie Hall, New York City. He spoke on Red deportation of Baltic people. Don. Šulaičio foto

Sovietai bus nubausti

Senatorius Herbert H. Lehman

Prieš vienuolika metų, kai Adolfo Hitlerio karo mašina buvo bepervažiuojanti Vakarų Europą, o Mussolinis buvo apgaunąs Prancūziją, atrodė, kad atėjo tamsiausia diena žmonijos istorijoje.

Ne tiktai Romos-Berlyno ašis dominavo Vakarų Europoje ir Japonijos militaristai Azijoje, bet ir didelėj daly Šiaurės ir Rytų Europos naujas milžinas ėmė rodyti šešėlį, uždengiantį laisvės viltį daugeliui kraštų. Šitas milžinas buvo Sovietų Rusija.

1939 m. rugpiūčio mėnesį Hitleris su Stalinu padarė susitarimą, sukurtą cinizme ir padiktuotą minties, kad silpnesnis neturi jokių teisių, kurios negali būti saugiai pažeistos stipresniojo. Šiaurės Rytų Europą turėjo būti brutaliai padalinta tarp fašistinės Vokietijos ir komunistinės Rusijos. Šituo žiauriu ir bejausmiu susitarimu šių dviejų tautų draugystė buvo užantspauduota ir po to "krauju cementuota", kaip Stalinas pareiškė savo sveikinime Adolfui Hitleriui po Lenkijos užgrobimo.

1940 m. birželio mėnesį nacių kariuomenė įžygiavo į Champs Elysees Paryžiuje, o sovietų kariuomenė įsiveržė į beginkles Baltijos respublikas - Lietuvą, Latviją, Estiją.

Tai buvo pasirengimas . . . dalis 1939 metų Hitlerio-Stalino darbo. Pagal jį Lietuva ir Lenkija buvo padalintos tarp Rusijos ir Vokietijos, o Latvija ir Estija buvo atiduotos kaip grobis Sovietų Rusijai.

Suprantama, šis susitarimas, šis dvišališkas grobimo paktas negalėjo pastoviai užtikrinti draugystės tarp dviejų totalitarinių režimų. Nacių Vokietija tuo metu dinamiškesnė ir nekantresnė, atsisuko prieš savo buvusį sąjungininką.

Tatai buvo sprendžiamas punktas pasaulio kovoje tuo metu. Laisvę mylinčios tautos atsikvėpė, sukaupė savo jėgas ir pagaliau po desperatiškų bandymų nugalėjo fašizmo ir militarizmo jėgas.

Bet tuo tarpu kai didžioji pasaulio dalis po kruvinos kovos išsilaisvino iš Ašies valdžios ir Ašies agresijos gresmės, tai Rytų Europos ir ypač Baltijos valstybių žmonės patyrė tik viešpačių pakeitimą arba visai jokio pakeitimo. Jie paliko po absoliučios tiranijos jungu. Laisvės srovės bėgo į juos, bet jų nepasiekė ir jie nebuvo išgelbėti. Siena, vadinama Geležine Uždanga, atskyrė juos nuo laisvės brangios šviesos.

Aš nepritariu tiems, kurie kritikuoja tą ar kitą šio ar bet kurio kito krašto pareigūną dėl nesiėmimo 1944, 1945 ir 1946 metais ginklo jėga gelbėti Baltijos žmonių nuo Sovietų paver-

gimo.

Daugelis tuo metu galvojo, kad mes galime gera valia ir gerais darbais — ir per Jungtines Tautas — paveikti Sovietų Sąjungą atleisti savo totalitarinius suvaržimus Rusijos viduje ir bendradarbiauti kuriant taiką ir demokratinę tvarką tautose už sovietų ribų. Tokiu būdu mes tikėjome įtikinimu pasiekti Baltijos žmonių išlaisvinimo.

Mes karčiai buvo apvilti. Bet ir jei mūsų nusistatymas būtų buvęs ciniškiau realistiškas, nėra pagrindo tikėti, kad mes tuo metu būtume galėję pakeisti buvusių įvykių eigą. Iš tikrųjų šiandien mes galėtume būti daug blogesnėj diplomatinėj, politinėj ir karinėj padėty, jei mes nebūtume nuoširdžiai bandę pasiekti idealistiniu susiartinimu to, ko negalėtume jokiu atveju pasiekti grasymu ar užsispyrimu.

Visai tai, žinoma, yra menka paguoda pavergtiems Rytų Europos žmonėms, giminėms ir draugams jų tautinės kilmės kraštuose.

Šiuo metu, kaip ir netolimoj praeity iš mūsų yra reikalaujama kantrybės ir ištvermės. Iš kai kurių yra reikalaujama aukos ir net kančios. Bet svarbiausias dalykas yra, kad mes nepalikome ir nepaliksime šių žmonių arba bet kurių kitų žmonių vergijos likimui.

Mūsų širdys perpildytos gailesčio del jų kentėjimų, dėl jų nepriklausomybės netekimo ir dėl jų karčios vergiškumo padėties. Tačiau simpatija nėra viskas, ką mes siulome. Mes siulome jiems mūsų pilną pasiryžimą paremti jų legalius siekius bet kokiu galimu ir įmanomu būdu, ir ne tik dabar, bet tiek ilgai, kiek bus reikalinga atstatyti jų neatimamas teises.

Šia proga gali būti tinkama apžvelgti, ką Amerika jau padarė šiam dideliam projektui įvykdyti. Vaizdas yra aiškus.

Tamsiose 1940 metų dienose, kai Hitlerio hordos peržygiavo Europą ir Stalino pajėgos veržėsi per Baltijos valstybių sienas, prezidentas Franklinas D. Rooseveltas stebėjo, kas vyko.

Vakarų pasaulio dauguma žmonių buvo taip išgąsdinti Prancūzijos žlugimo vaizdo ir Hitlerio pergalių Vakarų Europoje, kad mažai dėmesio tebuvo kreipiama į tragiškus įvykius Baltijos srityje.

Tačiau prezidentas Rooseveltas nepraleido nepastebėjęs sovietų vyriausybės veiksmų. Jis nustatė, ir 1940 m. liepos 23 d. Valstybės Departamentas išleido atmintiną ir istorinį Amerikos politikos paskelbimą sovietų agresijos akto atžvilgiu . . .

Šitas pareiškimas apibrėžė Amerikos politiką Baltijos nepriklausomybės pagrobimo 1940 metais atžvilgiu. Jis tebevaizduoja Amerikos politiką ir šiandien. Sovietų Sąjungą daug kartų stengėsi per karą ir po karo išgauti iš mūsų vyriausybės atsisakymą nuo jos nusistatymo Baltijos nepriklausomybės klausimu. Mes niekad neatsisakėme. Aš tikiu, kad niekada neatsisakysim.

Kaip New Yorko gubernatorius aš buvau laimingas duoti neribotą savo paramą šiai Jungtinių Valstybių vyriausybės politikai.

1941 m. birželio 15 d. pirmųjų metinių nuo Baltijos nepriklausomybės netekimo proga, aš paskelbiau Baltijos valstybių Dieną New Yorke. Tame paskelbime aš pareiškiau karštą viltį, kad vėl ateitų ta diena, kai šie šaunūs ir taiką mylį žmonės atgautų nepriklausomybę ir laisvę. Aš tebeturiu šią viltį ir šiandien, daug stipriau kaip bet kada.

Aš didžiuojuos tuo faktu, kad aš buvau pirmas gubernatorius iš visų steitų, paskelbęs tokią proklamaciją. Šita diena dabar yra plačiai minima sukaktis. Aš ją vertinu aukštai, ir jaučiu asmeninę privilegiją būti čia su jumis mano pirmojo paskelbimo dešimtųjų metinių proga.

Nėra reikalo man dar kartą patvirtinti mano šiltą ir nuoširdų dėmesį Baltijos kilmės amerikiečiams šiame steite ir visame krašte, mano didelį susižavėjimą jų dideliu įnašu į mūsų krašto pažangą, bei mano susirūpinimą Baltijos žmonėmis jų tėvynėse — Lietuvoje, Estijoje ir Latvijoje.

Mano veikla kaip UNRRA generalinio direktoriaus, kai mes maitinome ir šelpėme tūkstančių tūkstančius alkanų, benamių ir visko netekusių žmonių iš tų

(Perkelta į 12 psl.)

Senatorius H. H. Lehmanas kalba per birželio įvykių minėjimą Carnegie Hall, New York. / Senator H. Lehman delivering a speech to Balts at Carnegie Hall., New York City.

Don. Šulaičio foto

Jungtinių Amerikos Valstybių nepriklausomybės paskelbimo deklaracijos pasirašymas 1776 metais. Tokiu būdu šiais metais sukako 175 metai nuo to reikšmingo akto pasirašymo. / The Declaration of Independence of the United States of America (1776)

KAD VIENA TAUTA NUTRAUKTŲ POLITINIUS RYŠIUS...

JUNGTINIŲ AMERIKOS VALSTYBIŲ NEPRIKLAUSOMYBĖS PASKELBIMO DEKLARACIJOS ĮŽANGA

Jei žmonių gyvenimo įvykių bėgy pasidaro reikalinga, kad viena tauta nutrauktų politinius ryšius, kurie ją rišo su kita, ir užimtų tarp kitų pasaulio valstybių atskirą ir lygią vietą, į kurią Prigimties Įstatymai ir Prigimties Dievas suteikė jai teisę, tai tinkama pagarba žmonių giminės įsitikinimams reikalauja, kad ji paskelbtų priežastis, kurios ją verčia atsiskirti. Mes laikome, jog savaime yra aiški tiesa, kad visi žmonės yra sutverti lygūs, kad jie yra apdovanoti jų Tverėjo tam tikromis neatimamomis Teisėmis, tarp kurių yra Gyvybė, Laisvė ir Laimės siekimas. Šioms teisėms įvykdyti tarp žmonių sudaromos vyriausybės, gaunančios savo galią iš valdomųjų pritarimo, ir jei bet kokia vyriausybės forma pradeda griauti šiuos tikslus, tai žmonės turi teisę ją pakeisti arba panaiknti ir sudaryti naują vyriausybę, pasiremiančią tokiais principais ir organizuojančią savo galią tokia forma, kuri atrodytų jiems labiausiai užtikrinanti jų Saugumą ir Laimę. Žinoma, išmintis reikalaus, kad anksčiau sudarytos vyriausybės nebūtų keičiamos dėl menkų ir pereinamų priežasčių; iš tikrųjų įvairi patirtis yra parodžiusi, kad žmonių giminė daugiau yra linkusi pakęsti, jei blogybės yra pakenčiamos, negu griebtis teisės pašalinti formas, prie kurių ji yra pripratusi. Bet jei ilga eilė sauvaliavimų ir prievartavimų, nepakeičiamai siekiančių to paties tikslo, parodo ženklus, kad jie pateks į absoliutų Despotizmą, tai yra jų teisė ir tai yra jų pareiga pašalinti tokią vyriausybę i r numatyti naują Apsaugą tolimesniam savo saugumui.

Marianapolio, Thompson, Conn., lietuvių kolegijos rūmų pagrindinį įėjimą puošiančios kolonos. / The grand Corinthian columns at the entrance of Marianapolis College, Thompson, Conn.

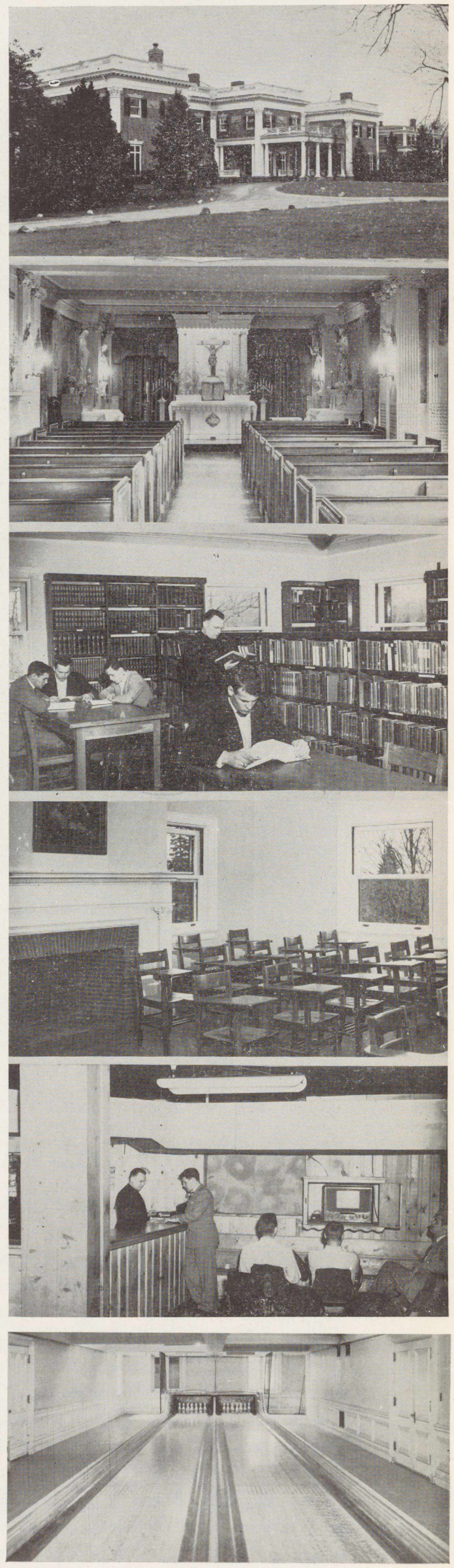

Marianapolio kolegijos vaizdai (nuo viršaus į apačią): 1) bendras vaizdas, 2) koplyčia, 3) skaitykla, 4) klasė, 5) laisvalaikio kambarys ir 6) žaidimų kambarys.

Top to bottom: Rear view of Marianapolis College, Tompson, Conn.; the chapel; the library and reading room; a classroom; the student recreation center; and the bowling alley.

MARIANAPOLIO KOLEGIJA KRYŽKELĖJ

PASIKALBĖJIMAS SU MARIANAPOLIO KOLEGIJOS REKTORIUM KUN. JONU PETRAUSKU, MIC.

Šiais metais Marianapolio Kolegija švenčia savo gyvavimo 25 metų sukaktuves. Ji buvo pirmoji ir iki šiol tebėra vienintelė lietuvių berniukų aukštesnioji mokykla Amerikoje. Dvidešimt penkerių metų laikotarpy ją baigė eilė lietuvių, kurie aktyviai reiškiasi lietuvių gyvenime.

Sukaktuvių proga "LD" redakcija kreipėsi į Kolegijos rektorių kun. J. Petrauską ir prašė jį pasisakyti aktualiais Kolegijos gyvenimo klausimais.

— *Su kokia nuotaika Marianapolis žengia į antrą šimtmečio ketvirtį?*

— Nors mums optimizmo niekad nestigo ir nestinga, bet šiandienykštės mūsų nuotaikos labai netikros. Ir štai dėlko: Marianapolis yra įsteigtas lietuvių vienuolių lietuviškos kilmės jaunuoliams mokslinti ir auklėti lietuviškai katalikiškoje dvasioje, bet vietos lietuviškoji visuomenė tik pačioje pradžioje buvo parodžiusi entuziazmo, bet paskui tolydžio lietuvių mokinių skaičius vis mažėjo taip, kad mokyklos vadovybė — tai įvyko dar

gyvam esant mokyklos kūrėjui kun. dr. Jonui Navickui ir jam mokyklai vadovaujant — buvo priversta priimti ir kitokios kilmės jaunuolius. Pirmųjų skaičius palaipsniui mažėjo, o kitų vis augo. Ir šiandien lietuviškos kilmės mokiniai Marianapoly sudaro tik labai nežymią mažumą. Kitataučiai mielai mokyklon veržiasi, nes ji mokslinimo ir auklėjimo atžvilgiu stovi gana aukštame lygyje. Ne mokyklos vadovų valia Marianapolis nutolo nuo pirminio tikslo. Šiemet mokyklos vadovybė nori padaryti staigų posūkį, nori grįžti prie pirmųjų savo tikslų, nori, kad Marianapolis vėl taptų grynai lietuviška mokslo įstaiga. Kadangi daug vilčių negalima dėti į čia gimusius jaunuolius, tai dedamos pastangos surinkti bent šimtinę naujai atvykusių lietuvių studentų ir sudaryti jiems grynai lietuviškos mokyklos aplinką. Kas iš to išeis, šiandien sunku pasakyti, nes visa priklausys nuo to, kaip mūsų pastangas ir troškimus vertins ir parems naujai atvykusieji tautiečiai.

—Kokiu tikslu Marianapolis prieš 25 metus buvo įsteigtas ir kaip Jūsų nuomone Kolegija per tą laiką pateisino į ją įdėtas viltis?

— Tėvai marijonai 1926 metais įsteigė savo pirmąją mokyklą Amerikoje, Hinsdale, Ill., lietuviškoje dvasioje auklėti čia gimusius lietuvius jaunuolius. Kadangi didesnė mokinių dalis buvo iš rytinių valstijų, tai 1931 metais atsikėlė į Thompson, Conn. Taip mokyklon sudėtas viltis reikia laikyti pateisintas, nes per tą laiką yra išleidusi keliasdešimt rimtų abiturientų, kurie buvo mokomi lietuvių kalbos ir auklėjami lietuviškoje dvasioje; jų tarpe yra nemažai patriotų ir veikėjų.

— Kas yra Kolegijos rėmėjai, kaip Kolegija laikosi finansiškai bei kokie yra jos išsilaikymo šaltiniai?

— Mokyklos išsilaikymo pagrindas yra mokinių mokestis už mokslą; be to Marianapolis turi apie 100 akrų ūkį, ir lietuviškoji visuomenė šiek tiek paremia.

— Kiek pastaraisiais mokslo metais Kolegijoj buvo studentų; ar jų skaičius auga, ar krinta?

— Mokinių labai daug turėti negalima, nes patalpos per ankštos; buvo tarp 80-100. Mokinių skaičius tik dvejais paskutiniais metais sumažėjo.

— Ar Kolegijoj mokosi tik lietuviai ir kiek jų?

— Siemet tebuvo tik apie 10 lietuvių.

— Kiek Kolegiją per 25 metus baigė ir kiek iš jų lietuvių?

— Tikslaus skaičiaus negalėčiau pasakyti.

— Kokia profesūros sudėtis: kiek lietuvių, kiek iš jų čia gimusių ir kiek atvykusių?

— Visi čia gimusieji, tuo tarpu tik vienas atvykęs (dr. J. Aleksandravičius-Aistis), bet jei lietuvių studentų skaičius padidėtų, tai mielai papildytume mokslo personalą iš naujai atvykusių.

— Kas ir kiek dėstoma iš lituanistikos?

— Lituanistiniams dalykams skiriama penkios savaitinės pamokos ir dėstoma lietuvių kalba, istorija, literatūra.

— Kokia kalba vyrauja klasėse ir bendrai Kolegijos gyvenime?

— Turime derintis prie sąlygų: kai lietuviai vyravo, tai ir buvo dedamos pastangos, kad ir lietuvių kalba vyrautų, nors čia gimusiems jau lengviau kalbėti angliškai, ir jie mieliau griebiasi anglų kalbos, bet iki paskutinės dienos profesoriai ir mokiniai (lietuviai) kalbasi lietuviška ir angliškai.

— Kaip vertinate Kolegijos įtaką lietuviškumui Amerikoje?

— Visą laiką mūsų troškimas buvo, kad mokykla būtų lietuviška. Šiandien šis klausimas itin opus. Jei mūsų svajonės ir pastangos nepasisektų, tai mes būtume linkę kaltinti lietuviškąją visuomenę, kuri lietuviškos mokyklos ir mūsų pastangų neįvertina.

KAIP JAPONAI BOMBARDAVO AMERIKĄ

Dar karui einant buvo kalbama, kad japonai yra numetę keletą nereikšmingų bombų JAV kontinentinėj teritorijoj, bet apie jas jokių oficialių žinių nebuvo paskelbta, ir todėl visos šios kalbos buvo laikomos gandais.

Tačiau pasirodo, kad tie gandai apie Amerikos bombardavimą iš japonų pusės buvo tikras dalykas. JAV valdžia jų tuo metu nepatvirtino, nes bijojo, kad japonai, sužinoję, jog jų bombos pasiekia Ameriką, nesustiprintų šio savo bombardavimo būdo. Taip pat buvo pavojaus, kad japonų numestos bombos nepadegtų sausų Washingtono ir Oregono steitų miškų ir tuo nesukeltų milžiniškų miškų gaisrų. Be to buvo bijomasi, kad su bombomis gali būti numestos bakterijos, kurios gali krašte sukelti įvairių ligų.

Amerikos valdžia, uždrausdama skelbti apie japonų numetamas bombas, turėjo pasirinkti, arba leisti japonams sužinoti, kaip jiems vyksta tolimas Amerikos bombardavimas, arba, nieko apie neskelbiant, rizikuoti Amerikos gyventojų gyvybėmis. Amerikos valdžia pasisakė už pastarąjį sprendimą, ir to pasėkoje nuo japonų numestų bombų Amerikos šiaurės vakaruose žuvo penki vaikai ir moteris netoli Lakeview, Ore.

Šita nelaimė įvyko vieno pikniko metu. A. Mitchell iš Bly su žmona savo bei kaimyno vaikais išvyko paatostogauti į pietų Oregono miškus. Staiga 11 metų Joan Patzke pamatė medy didžiulį balioną. Subėgus vaikams, vienas iš jų balioną patraukė. Pasigirdo baisus sprogimas, ir kai dūmai prasisklaidė, prie medžio gulėjo negyvi penki vaikai ir A. Mitchell žmona. Patsai A. Mitchell vienintelis išliko gyvas.

Taip pat netoli Spokane vaikai kelias dienas žaidė su japonų numestomis bombomis, bet laimei sprogimo užtaisai buvo nuimti.

Japonų bombos pasiekė Ameriką, nešamos specialų balionų. Po karo JAV karinės įstaigos apklausinėjo aukštus japonų karininkus ir patyrė, kad japonai buvo pasiuntę Amerikos link 9000 balionų su bombomis, ir jie tikėjo, kad apie 10% iš jų perskrenda platų Pacifiko vandenyną. Iš tikrųjų tiktai 283 balionai arba jų dalys buvo rasta JA Valstybėse, Kanadoj ir Meksikoj, nors daug jų galėjo nusileisti kalnuotose Vakarų vietovėse ir todėl likti nepastebėta.

Po karo japonų karininkai papasakojo, kad mintis iš balionų bombarduoti Ameriką kilo po gen. Jimmy Doolittle drąsaus Tokijo bombardavimo 1942 m. balandžio 18 d.

Po šio bombardavimo Japonijos moralė buvo taip sukrėsta, kad japonų generalinis štabas ėmėsi visų galimų pastangų kaip nors amerikiečiams atkeršyti. Buvo svarstomas bombardavimas iš lėktuvu, povandeninių laivų ir balionų, bet buvo pasinaudota tik pastaruoju būdu, kadangi lėktuvams buvo didelių pavojų dėl tolimo skridimo.

Pirmieji japonų balionai buvo pastatyti, kad galėtų nuskristi 180 milių, ir jie turėjo būti paleisti iš povandeninių laivų netoli Amerikos krantų. Bet kai balionai jau buvo paruošti skridimui 1944 metais, japonų povandeniniai laivai buvo tiek nukentėję, kad povandeninių laivų jie nebegalėjo tam tikslui panaudoti. Todėl buvo padaryti didesni balionai, kad jie galėtų perskristi Pacifiką.

Tokius balionus japonai pradėjo naudoti tiktai 1944 m. lapkričio mėn. Jie buvo padaryti iš specialaus popieriaus, 33 pėdų diametro. Kiekvienas balionas nešė keturias bombas, daugumoj padegamasias. Bombų svoris buvo nuo 25 iki 65 svarų, o visas balionas svėrė apie 200 svarų. Baliono skridimo aukščiui palaikyti buvo naudojami smėlio maišai, kuriuos išmesdavo specialus aparatas, kai balionas imdavo leistis žemyn.

Japonai balionus paleisdavo nuo Honšu salos. Jei buvo geras oras, per dieną jie paleisdavo 150 balionų, kurie pakildavo 33.000 pėdas aukštyn ir skrisdavo rytų link 100-150 milių per valandą, skaičiuojant, kad Ameriką jie pasieks beveik per savaitę laiko.

Dauguma japonų balionų, pasiekusių JAV, nukrito Oregono ir Washingtono steituose. Vienas balionas buvo rastas netoli Detroito, kitas į rytus nuo Michigano ežero, į šiaurę nuo Chicagos, o trys balionai nuskrido net iki vidurio Texas.

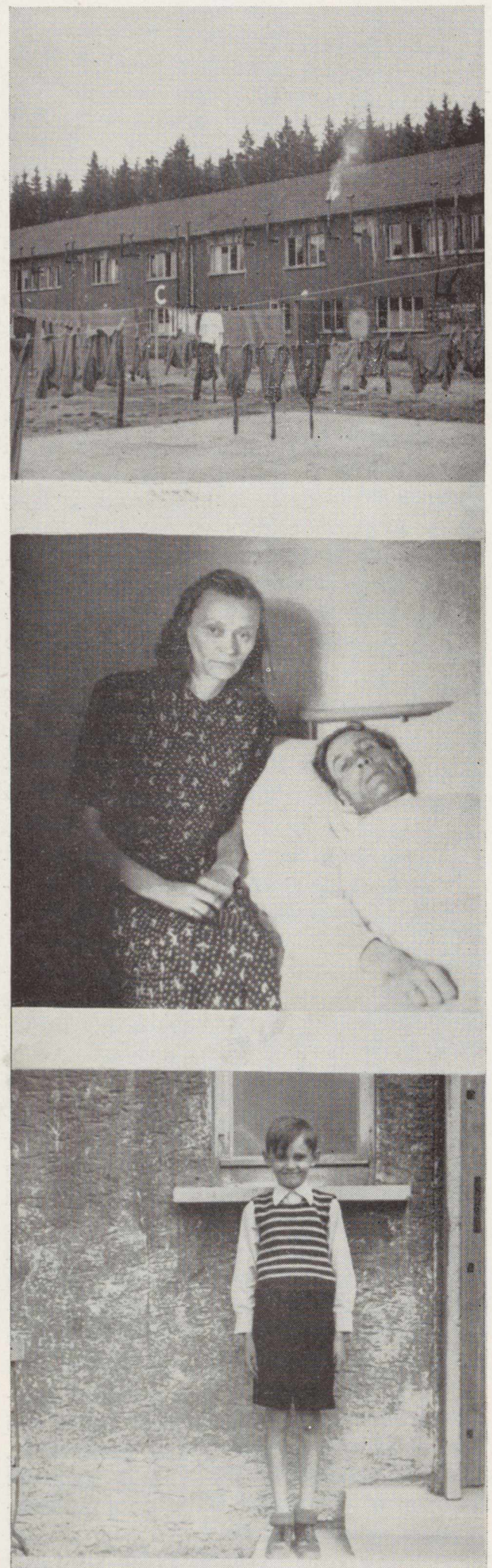

Vyriausias Vokietijoj pasilikusių lietuvių dvasios vadas Tėvas A. Bernatonis Heidenheimo stovykloje apdalina vaikus dovanomis, gautomis iš Amerikos. / Father A. Bernatonis distributing favors among Lithuanian children at Heidenheim PD camp, Germany.

PAS VOKIETIJOJ PASILIKUSIUS

— Tėveli, gal galėsite pas mus apsilankyti. Mūsų jaunimas norėtų pasirodyti, ką jis moka, — rašė viena Heidenheimo stovyklos gyventoja lietuvių sielovados vadovui Tėvui Alfonsui Bernatoniui.

* * *

Vokietijoj pasilikusių lietuvių gyvenimo vaizdai (iš viršaus į apačią): 1) Heidenheimo stovyklos gyvenamasis namas, 2) kelis metus sergąs J. Kutra su žmona, 3) jų sūnus, atleistas iš mokyklos dėl nusilpimo, 4) taip pasiekiama lovą, 5) pamokas ruošiant, 6) laisvalaikiu. Visi vaizdai iš Heidenheimo stovyklos.

Top to bottom: The Lithuanian DP camp at Heidenheim, Germany; one of the sick, J. Kutra with his wife; their son, released from school because of lack of food; bedtime; preparing lessons; a scene outdoors.

Vieną ankstyvą rytą sena mašina "Adler" tipo, prikrauta amerikiečių suaukotų dovanų riedėjo Heidenheimo link. Apie pietus ji pasiekė uolotą kalną prie Heidenheimo, kur buvusiose vokiečių karo policijos mokyklos patalpose rado prieglaudą tie, kuriems emigracijos vartai visiems laikams bus uždaryti. Du ilgi niūrūs pastatai, nešvarios tamsiai pilkos spalvos, su beveik iš kiekvieno lango besikišančiais dūmams vamzdžiais, du mediniai barakai, vienas senas pakrypęs namukas, kuriame įrengta koplytėlė; virvės su pakabintais baltiniais ir gana didelė apleista aikštė, kurioje pirmiau rikiavosi vokiečių policininkai šauniems žygiams į okupuotus kraštus . . .

Stovykla aptverta geležine tvora.

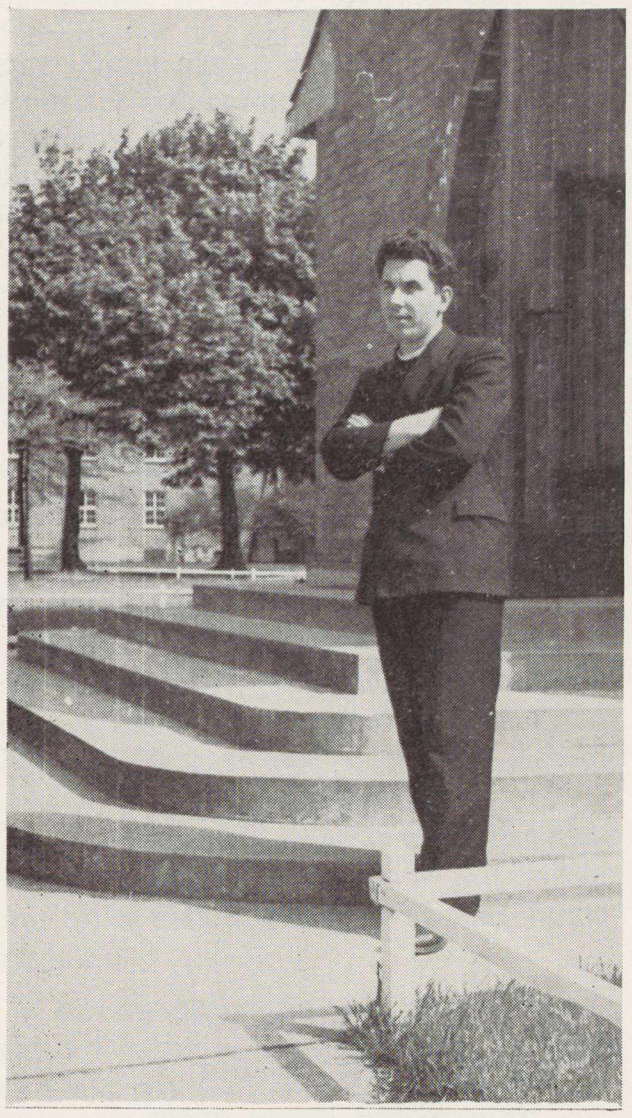

Kun. K. V. Šarka, Grohno pereinamosios stovyklos kapelionas prie stovyklos bažnyčios. / The Rev. K. V. Šarka, chaplain of the DP emigration center in Grohn, Germany. L. Stankevičiaus foto

Bendras vaizdas niurus ir net saulėtą dieną slegiantis.

Jau pirmas žvilgsnis į stovyklos gyventojus pasako, kodėl šie žmonės yra čia, o neišemigravo į užjūrius. Iš viso stovykloj yra 450 žmonių, beveik vieni pabaltiečiai. Vyrų beveik nesimato, o jei koks praeina, tai be rankos ar kojos, ant lazdų pasiramstydamas. Moterys be laiko pasenusios. Daugumoj matyti vaikai, jų tarpe vienas estiškai kalbantis dailus tamsiaodis, trumpais garbanuotais plaukais. Bet ir vaikai čia ne tokie, kaip paprastai. Nematyti tų vaikams įprastų linksmų, blizgančių akių, negirdėti jų skardaus juoko, nėra to triukšmingo judrumo, kuris taip įprastas, kur vaikai gerai ir sočiai maitinami Keli vaikai sustoję prie lango žiūri, kas dedasi viduj, kiti stengiasi užlipti ant kokio tai pagalio — neturi sviedinio, nėra kuo žaisti. Keli vaikai grįžta iš netolimo miško nešini žabų.

— Mamytė neturi kuo virti, anglies nėra, — paaiškina paklaustas kokių 5 metų "vyras".

— Tėvelis atvažiavo, Tėvelis atvažiavo! — nuskambėjo per stovyklą. Prie mašinos tuoj prisirinko būrys vaikų, norinčių panešti paketus.

— — —

—Jau visi eina bažnyčion, tuoj bus pamaldos . . .

Bažnyčia — senas pakrypęs pastatas, be kryžaus ant stogo, bet viduj švariai išbaltintas. Keli suolai. Ant stalo paskubom paruoštas altorėlis. Tėvas Bernatonis laiko šv. Mišias, sako pamokslą. Žmonės rimti, sunykę, prislėgti sėdi ir klauso pamokslo žodžių.

Pamaldoms pasibaigus, visi susirenka mažoj aikštelėj. Pasirodo, kad stovykloj yra net dvi tautinių šokių grupės po 8 mergaites. Nesvarbu, kad šokant suklystama, ar net net tenka šokį nutraukti ir iš naujo pradėti — žiūrovai jiems plojo tarsi Čiurlionio ansambliui . . .

Didžiausias džiaugsmas buvo tuomet, kai visi jaunieji dalyviai gavo iš Tėvo Bernatonio dovanas — amerikoniškus šokoladinius Kalėdų senelius (nors laikas tam neatitiko, bet šokoladas vaikų akyse juk visada stovi virš laiko), saldainių ir po saldžią bulkutę. Buvo padalinta ir paišelių su trintukais. Kiek buvo džiaugsmo apdovanotiems ir žiūrovams,

(Perkelta į 14 psl.)

Lietuvis darbo kuopų vyras Vokietijoj. / A Lithuanian in American Civil guard in Germany.
L. Stankevičiaus foto

Muencheno DP stovyklos vartai (Vokietijoj). / Entrance of the PD camp in Munich, Germany. D. Šulaičio foto

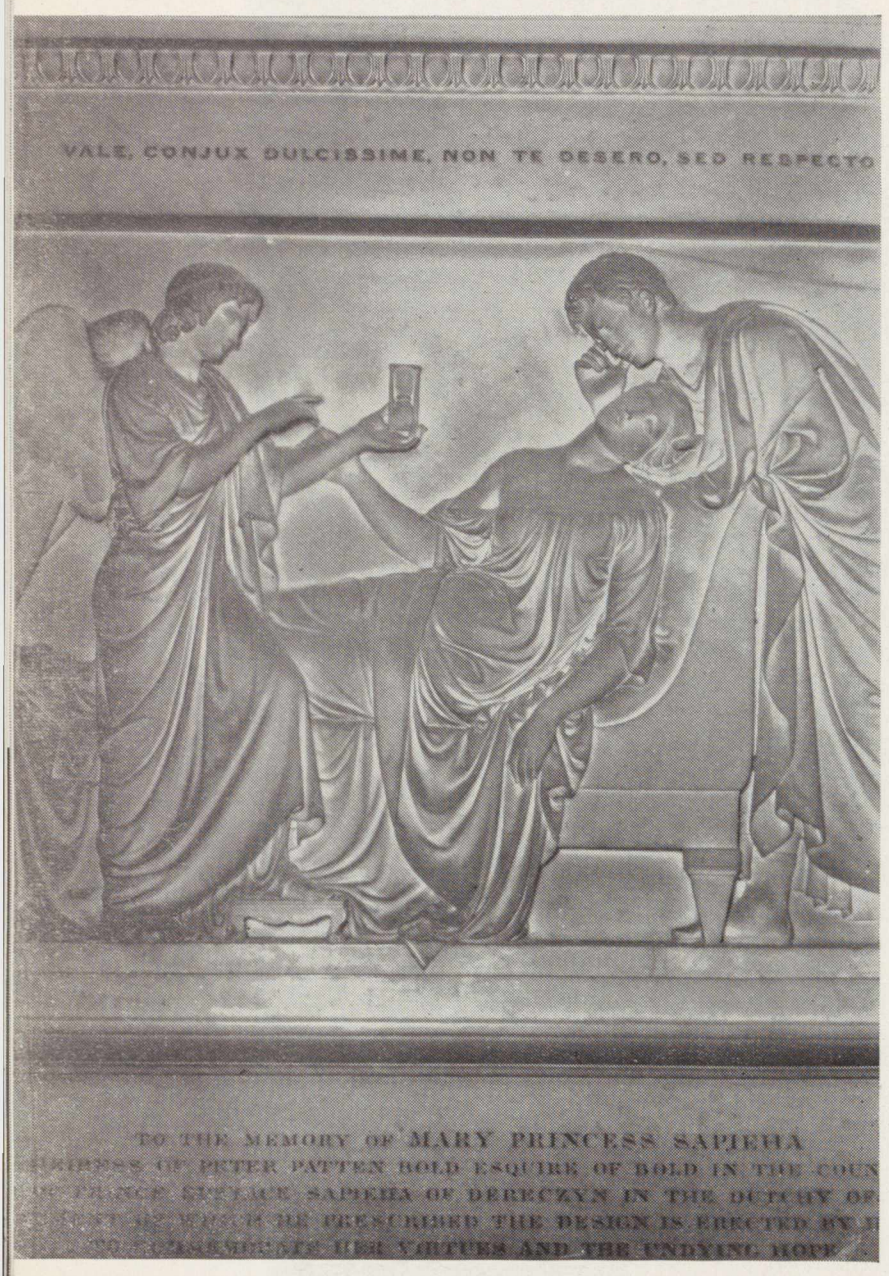

Widnes-Farnworth (Anglija) bažnyčioj paminklas Lietuvos didiko Eustachijaus Sapiehos žmonai Marijai, pastatytas 1824 metais Widnes. / Sarcophagus of Mary Princess Sapieha. A base-relief, it depicts the death of the wife of a knight of Lithuania. The monument is located in Widnes-Farnworth church, England, and bears the date 1824.

PAGEDĖLIS DON BRUNAS

Javier de Viana

Jeigu geru žmogum laikomas tas, kuris nuolat juokiasi, kuris kitus linksmina savo posakiais, kuris atleidžia įžeidimus ir atsisako teisių, kuris apšmeižtas gailisi šmeižiko, kuris apvogtas bevelija netekti savo turto, negu kad vagį pasodinti į kalėjimą, kuris užjaučia ir yra gailestingas bei mielaširdingas, kuris apsileidimo ir nusikaltimo atveju ieško švelninančių, o ne apsunkinančių aplinkybių . . . don Brunas Sepulveda nebuvo geras žmogus.

Visai priešingai. Jis buvo kvailai doras ir tiesus, turėjo absurdiškai nepalenkiamą būdą, ir jam tebuvo žmonės dori ir žmonės sukti, žmonės darbštūs ir žmonės tinginiai. Tam, kurį tarė esant apdovanotą anomis dviem pirmomis dorumo ir darbštumo savybėmis, jo piniginė visad buvo atdara didelėm ar mažom sumom. Suteikdavo ir vėl pakartodavo paskolas, ir tam tikrais atvejais imdavo storą dailidės pieštuką, naudojamą užrašams, ir vienu brūžiu nubraukdavo visą skolą.

Kai kam nors reikėjo jo pagalbos darbui, ji buvo užtikrinta. Bet negailestingai neleisdavo nubalnoti arklio ir neduodavo kepsnio klajokliui ir tinginiui gaučui, besiritančiam iš ūkio į ūkį ir imponuojančiam savo mokėjimu naudotis gitara ir peiliu.

Tokiu savo būdu don Brunas Sepulveda kaime garsėjo kaip blogas žmogus. Beveik visad ir visur tas pat atsitinka: stiprus ir teisus laikomas blogu.

Don Brunas buvo kaltinamas pagelbėjęs sugauti ir nuteisti keletą gaučų vagilių; draugaujant su nuovados viršininku ir šiam pastarajam priklausant priešingai, negu jis, partijai, atėmęs kukuruzų ūkelį iš vieno kreolo, kuris visą gyvenimą leido smuklėse, ir jį pakeitęs mikliu jaunikliu, kuris nesivalkiojo, nelošė, negėrė ir buvo gyvuliškai darbštus, bet nemokėjo šokti, nei gitara groti, nei puoselėti greitakojo žirgo . . . Tos rūšies ir panašių kalčių sąrašas buvo nebaigiamas.

Vieną dieną į dvarą atsitrenkė Marcijanas Ruizas, stiprus ir gražios išvaizdos vaikinas.

— Atvykau iš tolo, - pasakė, - esam de-

TOLIU DAINA

A. RADŽIUS

Į mėlyną sidabrą jūros
Nuvijo saulė laivelius,
Ir netikėtai skęsta būrės
Į tolių vandenis tylius.

Tik nesudrumsk gelmės nebylės,
Tik neužgauk svaigios tylos,
Tegu šie mano toliai tylūs
Be žodžių, be garsų dainuos.

Tegu skandina jie, kaip laimę,
Mane ir mano laivelius,
Aš jų gelmių nebylią dainą
Nešuos į vienumos namus.

Lietuvių rašytojų grupė Chicagoj; iš kairės į dešinę: H. Radauskas, A. Katiliškis, A. Rūkas, G. Tulauskaitė, J. Jankus, A. Valentinas, P. Orintaitė, A. Baronas, A. Vaičiulaitis, J. Švaistas, E. Skujenieks, J. Aistis, S. Pipiraitė, V. Ramonas, B. Babrauskas, P. Gaučys ir A. Tyruolis. / A group of Lithuanian writers in Chicago.
A. Gulbinsko foto

šimt brolių, ir mano tėvo laukely jau nebetelpame. Gal čia yra darbo stipriam, darbščiam ir doram vyrui?

Don Brunas įbedė į jį savo plienines akis ir savo nekintančiu rimtu balsu atsakė:

– Mano namuose visados yra darbo tvirtiems, darbštiems ir doriems vyrams . . . Pasilik ir išbandysime, bet žinok, kad tą dieną, kai neteksi vienos tų savybių, turėsi pasibalnoti arklį ir išvykti.

– Sutarta, - atsakė Marcijanas.

Bandymas išėjo patenkinamas. Vaikinas pasirodė darbštus, veiklus, sumanus ir visiškai doras. Palaipsniui įgijo šeimininko simpatijas, kurias jis reiškė ne liaupsinimais, bet tolydžio keldamas jo atlyginimą ir pareigas, o taip pat dažnai apdovanodams. Po ketverių metų nuo atvykimo į dvarą Marcijanas pasiekė aukštesnę už prievaizdos vietą ir jau turėjo gerą tuntą karvių, kurios gražiai tarpo ganykloje.

Ir štai tiems ketveriems metams pasibaigus ir atlikus avių kirpimą, Marcijanas atėjo pas don Bruną ir tarė:

– Šeimininke, ateinu prašyti sutvarkyti mano sąskaitą, nes esu pasiryžęs pasišalinti.

Nustebęs Sepulveda paklausė:

– Išeini? Kodėl? . .

– Klausyk, šeimininke, aš esu labai dė-

gingas tamstai už visas malones, kurias esi man padaręs ir tik dėl to privalau išeiti ir išeinu.

– Gerai, - žiauriai atšovė dvarininkas, - bet privalai man pasiaiškinti ir aš to reikalauju.

Jaunuolis sviravo.

– Tamsta reikalauji?

Žinomas Chicagos lietuvių solistas Algirdas Brazys dainuoja per savo koncertą New Yorke. / Lithuanian singer A. Brazys singing in Carnegie Hall, N. Y. Mr. Brazys is one of American Lithuanians most accomplished singers.
Don. Šulaičio foto

Šv. Kazimiero Akademijos šokėjų grupė Chicago, Ill. / Dance group of St. Casimir's Lithuanian Academy in Chicago, Ill.
A. Gulbinsko foto

– Taip, įsakau.

– Tad gerai: štai aš myliu tamstos dukterį Agnieška ir ji myli mane . . . Pamažu, patys to gal nesuprasdami, mes nuslinkome pasroviui . . . Aš būčiau pamišėlis, jeigu svajočiau, kad Agnieška galėtų būti mano . . . bet kai meilė labai giliai įstrigo ir aš negaliu jos išrauti, reikia pasitraukti . . . Be to, tamsta pats nusprendei, kad kai nebebūsiu stiprus, darbštus ar doras, turėsiu pasibalnoti arklį ir išsikraustyti . . . Jau nebesu doras, prigaudamas tamstą, kuriam esu tiek skolingas . . . ir todėl išeinu.

Don Brunas, tyliai besiklausęs, nepakeičiamu ramumu atsakė:

– Tai, ką man papasakojai, jau aš žinojau: dar prieš savaitę Agnieška man pasisakė. Aš tylėjau laukdamas: norėjau žinoti, ar tebesi doras. Tavo elgsena įrodo, kad esi daugiau, nei aš galvojau . . . Pasilik ir parink dieną vestuvėms . . .

Išvertė P. Gaučys

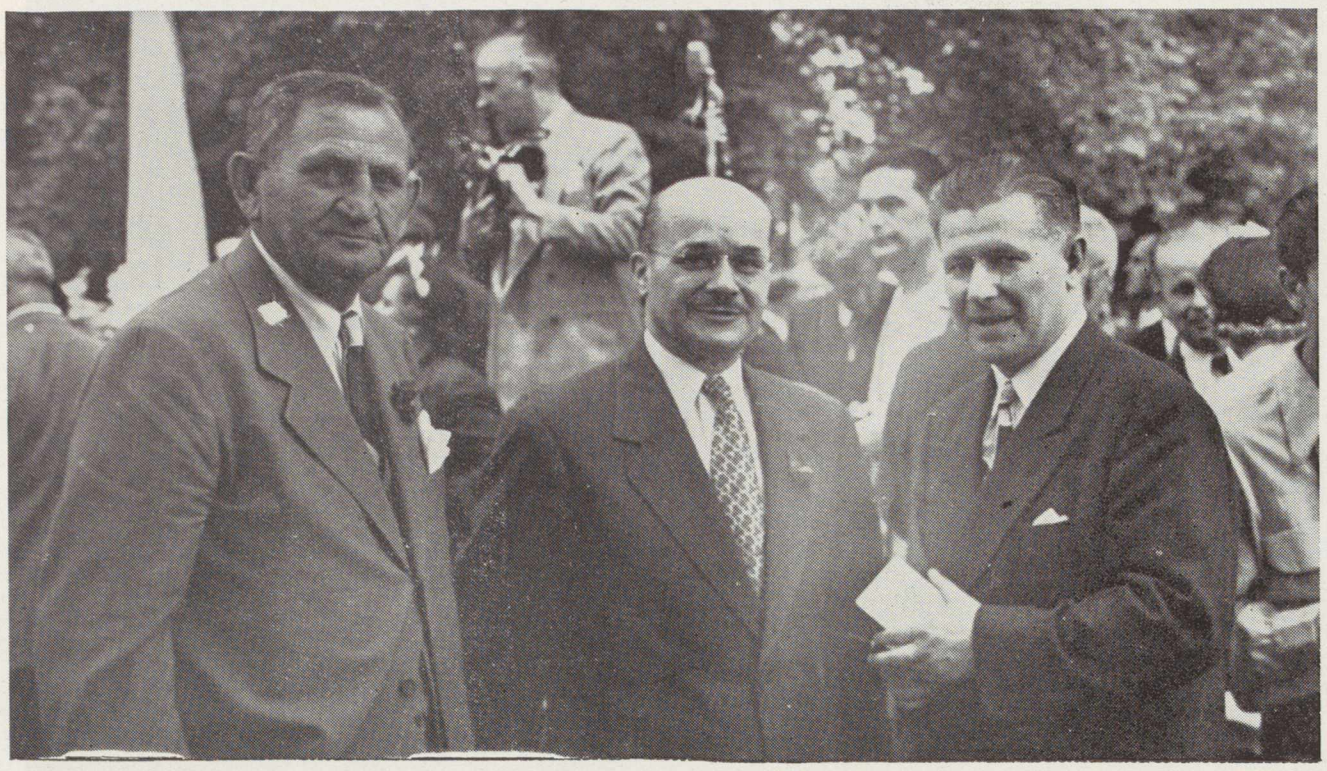

Konsulas dr. Daužvardis pirmas iš Chicagos prabilo per "Voice of America" į pavergtą Lietuvą; jo dešinėj Cook County ižd. Brenza, o jo kairėj - P. Labanauskas iš "Voice of America". / Consul Dr. Daužvardis (center) was the first to speak over the "Voice of America to Russian-occupied Lithuania.

A. Gulbinsko foto

A. Tyruolis-Šešplaukis su žmona, kai jie skrido į Romą. / Mr. and Mrs. A. Tyruolis-Šešplaukis on a trip to Rome, Italy.

Dr. Biežis ir kiti chicagiečiai siunčia sveikinimus per "Voice of America" pavergtiems lietuviams. / P. Labanauskas holds the "Voice of America" microphone for some Lithuanian-Americans who spoke directly to Soviet-occupied Lithuania.

A. Gulbinsko foto

Sovietai..

(Atkelta iš 4 psl.)

kraštų, yra vienas iš geriausių mano prisiminimų . . .

Aš esu girdėjęs kai ką iš to, kas vyksta ir vyko už geležinės uždangos, nors žinios yra stipriai saugomos nuo išorinio pasaulio apie tokius teroro ir priespaudos aktus, kurie vyksta Lietuvoje, Estijoje ir Latvijoje ir visame sovietiniame pasauly.

Sovietų režimas ir jo satelitai turės atsakyti už nusikaltimus prieš žmoniškumą. Genocidas neliks nenubaustas. Žmonija netoleruos tokio jos pagrindinės moralės pažeidimo. Šiame krašte mes turime ratifikuoti Genocido Paktą. Užsieny mes turime užsitikrinti, kad jo sankcijos yra pritaikomos sulaikyti žmonių masinį žudimą, ir nubausti tuos žudikus, kurie jau pasireiškė.

Didesnė dauguma pasaulio žmonių šiandien yra laisva kovoti už visų laisvę. Tie, kurie yra nelaisvi, kurie yra pavergti tiranijoj, arba kurie neseniai papuolė po tiranijos ratais, savo laisvės viltį deda į laisvojo pasaulio vienybę, kurią prezidentas Rooseveltas taip daug puoselėjo.

Baltijos valstybių žmonės nepaliks nuolat pavergti. Tikrai ta diena ateis, kada retežiai bus sutraukyti ir pančiai numesti, ir laisvė atstatyta Rytų Europai ir visam likusiam pasauliui.

Aš nežinau, kaip ir kada tai įvyks. Bet kaip tikrai po dienos ateina naktis nepakeičiamame laiko bėgy, taip ir laisvės valanda turi ateiti.

Nemanau, kad ji gali ateiti per visuotinį pasaulinį karą. Visuotinis karas, nors ir laimėtas, neišspręs visų problemų. Jis neužtikrins laisvės, bet atneš daugiau chaoso ir vargo. Pasaulinis karas — šiame atominiame amžiuje — nesukuria patogių laisvės sąlygų.

Mes nenorime pasaulinio karo, kuris sugriaus civilizaciją. Jis gali būti mums primestas ir todėl mes turime būti stiprūs, kad galėtume atmušti užpuolimą čia ir kitose laisvojo pasaulio dalyse. Bet mes siekiame taikos. Ir mes turime ne tik siekti taikos; mes turime kovoti už taiką. Mūsų ginklai neturi būti tiktai patrankos ir armijos — nors ir tatai yra dabar būtina mūsų stiprumui ir saugumui. Mūsų ginklai, su kuriais mes kovojame, turi būti atsidavimas taikai ir teisingumui ir lygybei tarp žmonių ir tautų.

Po šitomis vėliavomis mes galime laimėti; iš šitų vilčių vėl vieną dieną iškils laisva Lietuva, laisva Estija, laisva Latvija ir laisvos Baltijos Jungtinės Valstybės. Tepaskubina Dievas tą dieną.

(Santrauka kalbos, pasakytos 1951 m. birželio 16 d. Carnegie Hall, New York City, minint Baisųjį Birželį).

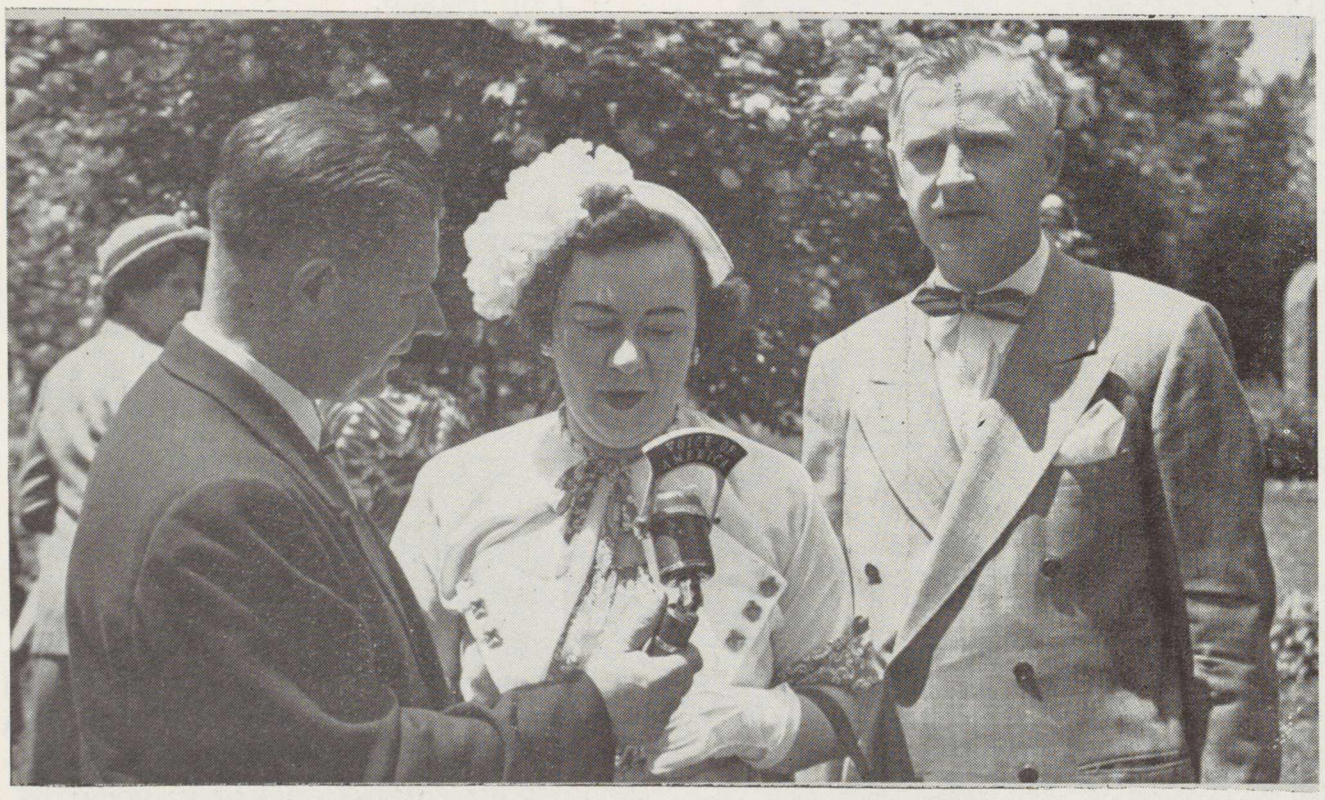

Chicagos lietuvių veikėjas inž. Rudys su žmona kalba per "Voice of America" pavergtai Lietuvai; mikrofoną laiko P. Labanauskas iš "Voice of America". / Chicago, Ill., Engineer Rudys and his wife greet Lithuanians behind the Iron Curtain, over the "Voice of America" microphone.

A. Gulbinsko foto

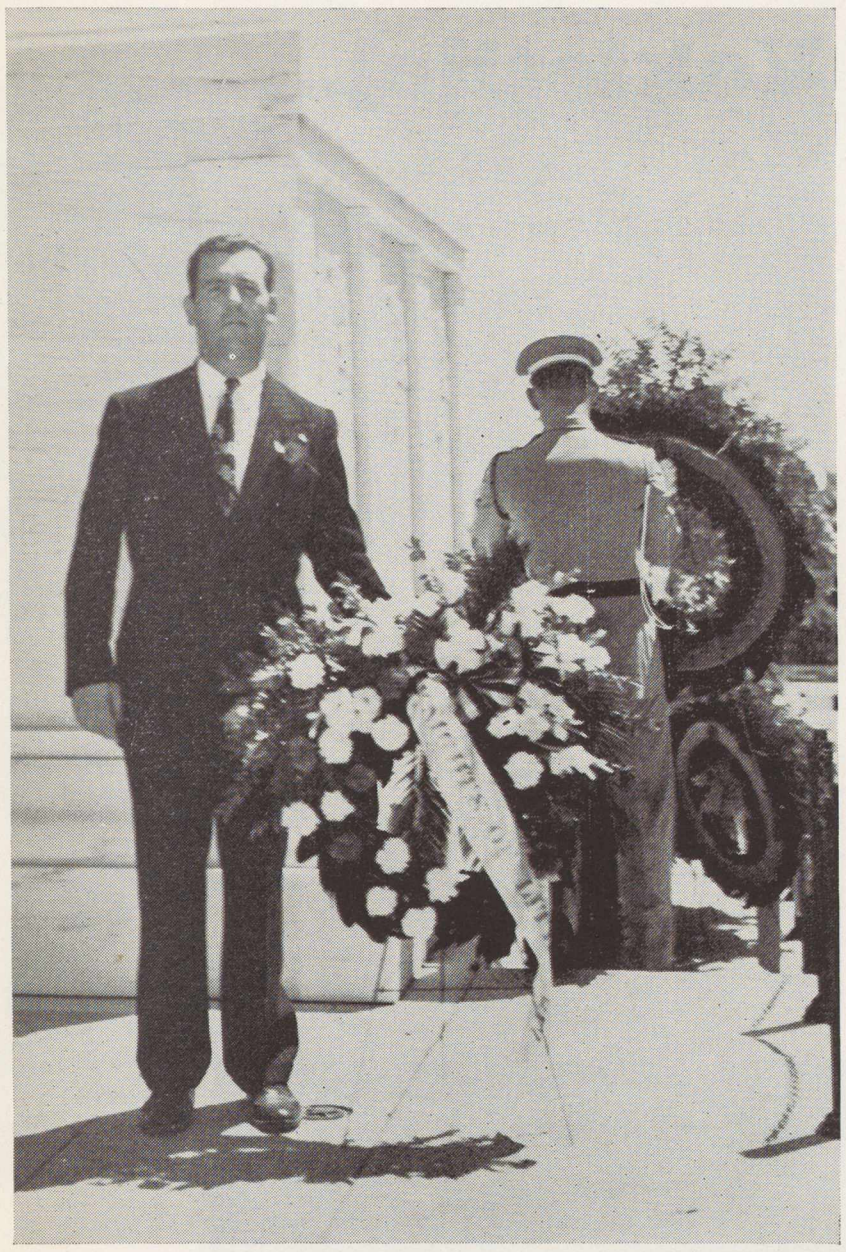

A. Vasiliauskas, Lietuvos Vyčių pirmininkas, padeda vainiką ant Nežinomo Kareivio kapo Washingtone, D. C., žuvusių pagerbimo dienos proga (geg. 27 d.) Mr. A. Wesey, President of the Supreme Council of the Knights of Lithuania, placing a wreath at the Tomb of the Unknown Soldier, Washington, D. C.

LĖKTUVU VIRŠ ŠVEICARIJOS

A. Tyruolis

Koks, palyginti, nedidelis oro kelio tarpas tarp Airijos ir Šveicarijos, bet koks skirtumas. Kad ir gruodžio mėnesį, ten gaivus ir minkštas jūros vėjas mums padvelkė lyg kokiu pavasariu. O čia Ženevoj, tame Prancūzijos ir Šveicarijos susikirtimo kampely, tikra lietuviška žiema: sniego pūga viską susupo lyg į baltas marškas. Tačiau mūsų "Swissair" taikliai susirado savo kelią, ir mes jau Ženevoj, tame Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus, buvusiosios Tautų Sąjungos, dabartinės Tarptautinės Pabėgėlių Organizacijos (IRO) ir visokių tarptautinių konvencijų ir susibuvimų mieste.

Stoties restorane jau pajuntame, kad mąžta mums, oro keleiviams anksčiau patirtas vaišingumas, bet pusryčius dar gauname pasirinktinai. Tik jau nebe tokius prašmatnius kaip kitur, nes esame jau krašte, kur viskas brangiai kainuoja, kur ne tiek tau duoda, kiek pirma žiūri, kad tu duotum . . .

Po neilgos pertraukos, gamtai nurimus ir saulutei švystelėjus, mes vėl sklendžiame oru Šveicarijos šiaurės link. Apačioj žybsi Ženevos (Lemano) ežeras, kuriuo prieš 12 metų leidausi laivu iš vieno galo į kitą. Buvo vasara, ir ežero pakrantės lūžo vynuogėm. O jos čia taip gražiai sirpsta prieš saulę, kaip ir dabar prieš ją ten pakrantėj šildosi Lozana, tas mums taip dažnai girdėtas vardas iš anų mūsų laisvės dienų. Bet ir jis kadaise glaudė savin klajūnus ir belaisvius, ir mūsų Adomas Mickevičius, tas anų laikų tremtinys ir piligrimas, skaitydamas Lozanos universitete paskaitas, ne kartą mintim nuklysdavo į tolimąją Lietuvą, kaip ne kartą nuklystam ir mes. O vis tik tas lietuvis padėjo statyti šio miesto mokslo garbę.

Pagautas šių minčių, vos bespėju kitam ežero gale išskirti Siljono pilį prie Montreux, kurią savo poemoj apdainavo Baironas. Ta pilis įsibriauusi į ežerą, ir ją lengviau pastebėti. Bet pakrantės kalnuos man dingsta mieloji Muzot pilis, kurion prieš eilę metų kopiau, norėdamas pamatyti ją iš arčiau ir jos vidų, kur prieš 25 metus Rainer Maria Rilke per dvi savaites užsidaręs parašė savo "Sonetus Orfejui". Iš kiekvienos jų eilutės kalba gili išmintis.

Jau mes esam virš kilometro aukščio kalnų, ir jau nebelengva išskirti vietoves. Betgi iš vietos buvom aprūpinti ypač gerais Šveicarijos žemėlapiais ir dabar galim lengviau orientuotis. Pirmą sykį čia mums pradėjo pranešinėti aukštį, laiką ir vietoves.

Netrukus sužinome besą virš Friburgo, Europoj vieno katalikiškiausių miestų, kurio universitete nemažai lietuvių savo metu mokės. Kažkur toli šiaurės vakaruose dar išskiriam Neuchatelio ežerą. Ten dažnai pučia apgaulingi Jorano vėjai nuo Juros kalnų, bet mūsų keturmotoriui vandenyno ir kalnų paukščiui jie dabar nieko nedaro, tyli. Bet buvo turbūt kas juos ir mylėjo: kaipgi kitaip Andersenas būtų galėjęs ten rašyti savo gražiausias pasakas. . . .

Dėl tikrumo mums praneša, kad tuoj būsim viršum Berno, nes galim neišskirmiesto centro duobėj negalim matyti juodųjų meškų, kurių pažiūrėti ten eina kiekvienas atvažiavęs keleivis. O jos ten, kaip atsimenu ,man atrodė tokios tingios, kaip, sako, ir tie vietos žmonės. O šiaip

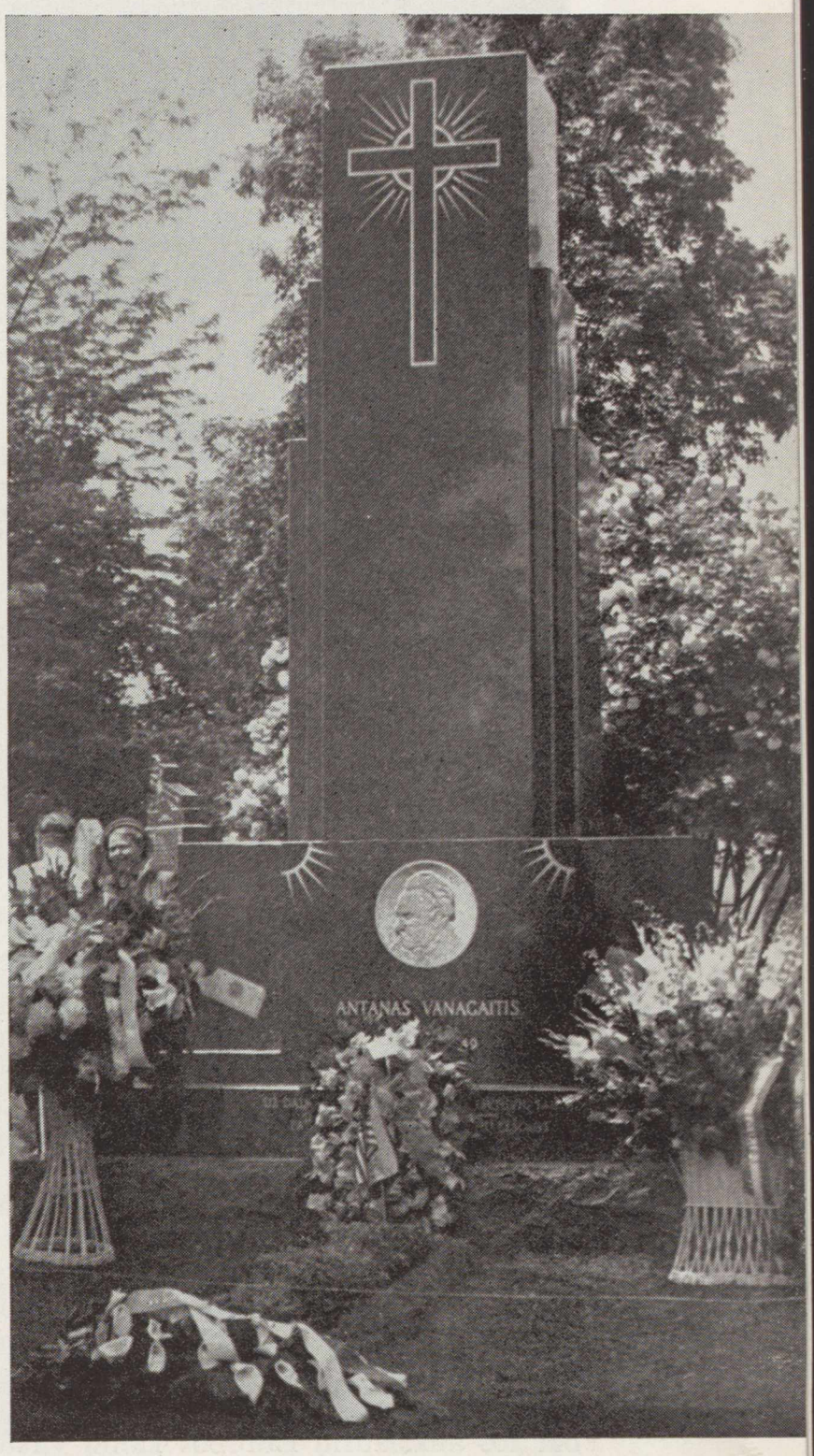

Paminklas komp. A. Vanagaičiui šv. Kazimiero kapinėse Chicagoje. / Chicago, Ill. The monument to A. Vanagaitis, the late Lithuanian composer.
A. Gulbinsko foto

Paminklo atidengimas komp. A. Vanagaičiui šv. Kazimiero kapinėse Chicagoje; kalba adv. A. Olis. / Chicago, Ill., Lithuanians at the unveiling of a momument erected to the memory of the late Lithuanian composer, Antanas Vanagaitis. A. Gulbinsko foto

neblogi jie buvo, ir labai didžiuojasi savo meškom, ir jų vardu savo miestą pavadino. O kad jie būtų dar geresni, jų rašytojas Jeremijos Gotthelf savo raštuose rodo tikėjimo, doros ir natūralumo kelią. Ir kaip rašytojo jo esama didžio.

Pro Thuno slėnį pietryčiuose lengvai galime išskirti aukščiausių Šveicarijos kalnų viršūnes. Ten ir Mergelė (Jungfrau) daugiau kaip pustrečios milios aukštyn pasišokėjusi. Bet ją dar pralenkė senis Vienuolis (Moench), net kone tris milias pasilipėjęs. Žiba ir dega dabar tos aukščiausių Europos kalnų viršūnės, išdidžios, lyg amžiais jų niekas nepaliestų, lyg nieko joms nereikštų žmonių gudrybės ir klastos.

Nuo mūsų oro kelio dešinėj lieka Lucerna, tas toks mielas ir artimas kadaise man miestas, kur po "Juodvarnio" (Raben) sparnu miegojau. Iš ten kopiau į Rigi Kulmą, kur Maironis kūrė "Ant Keturių Kantonų ežero". Iš ten skriejau lankyti Šilerio aprašytų Vilio Telio vietovių.

Ir nė nepajuntam, kaip iš lėto nusklendžiam žemyn į Ciuricho aerodromą, į Gotfrido Kellerio ir jo "Žaliojo Henriko" miestą, ir čia baigiam savo oro kelionę.

Vokietijoj...

(Atkelta iš 9 psl.)

gali suprasti tik tas, kuris pats matė viską.

Kaip stovyklos gyventojai pragyvena, paklaustas paaiškino stovyklos komiteto pirmininkas K. Bulovas:

— Pašalpą gauname iš BALFo įstaigos Muenchene, iš NCWC ir Sielovados, bet jos dydis, turint galvoj stovyklos gyventojų skaičių ir vos kelis dirbančiuosius, yra labai nepakankamas. Ypač gaila vaikų. Dėl pašalpos stokos neįmanoma išlaikyti lietuvišką mokykla. Todėl tenka lietuviškai vaikus pamokyti namie, kaip caro laikais. Šiaip vaikai turi lankyti vokišką mokyklą. Gatvėj eidami turi kalbėtis vokiškai, kad negautų su akmeniu per galvą. Bet svarbiausias rūpestis yra, kaip vaikus apginti nuo alkio ir žiemą nuo šalčio . . .

Viršuj — Top:

Kare žuvusio lietuvio A. Komandulio vardo aikštės pašventinimo iškilmės Worcester Mass. (geg. 20) Worcester, Mass., Ceremonies honoring .A Komandulis, who gave his life in the defence of this country during the last war. The square is named after him.

Vidury — Center:

Chicagos ateitininkų pobuvis motinos dienos proga. Chicago "Ateitininkai" at Mother's Day ceremonies. The banquet was given in "Aušros Vartai' Parish hall. A. Gulbinsko foto

Apačioj — Bottom:

Chicagos skautai per šv. Jurgio iškilmes sveikina savo rėmėją kun. Paškauską (vidury); prie jo stovi sktn. kun. Vaišnys, sktn. Juškevičienė, vyr. sktn. Palčiauskas ir k. Chicago, Ill. Lithuanian scouts honoring Rev. Paškauskas. A. Gulbinsko foto

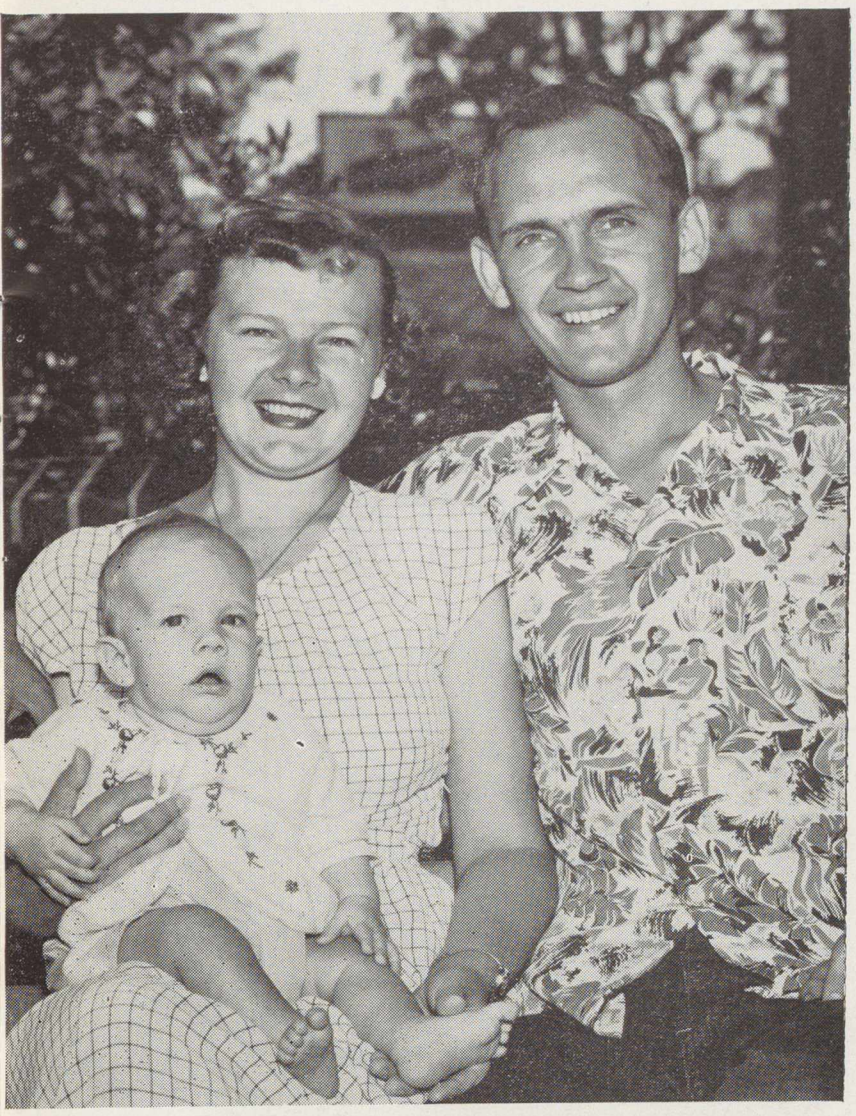

Walter Paul Balchas su žmona Danute (Vepštaite) ir sūnumi Povilu Los Angeles, Calif. W. Balchas šiuo metu baigė Fred Archer Professional Photography School Los Angeles mieste ir mano vykti pas tėvus į Chicago, kur ruošiasi dirbti prie lietuvio fotografo. W. Balchas į Ameriką atvyko būdamas 10 metų amžiaus. 1946-49 metais jis tarnavo JAV aviacijoj savanoriu. Jis yra "Lietuvių Dienų" foto bendradarbis. / Los Angeles, Calif. Mr. Walter P. Balchas with his wife and child. Mr. Balchas is a graduate of the Fred Archer School of Professional Photography, one of the foremost schools of its kind in America.

ir kiekvienas atsisveikindamas mušė kumščiu į krūtinę, žadėdamas nepamiršti čia pasiliekančių. O kas ištesėjo savo pažadus? Mažai kas. Vis mažiau jie prisimena tuos laikus, kai patys čia vargo, vis rečiau parašo. Tik išgirstu, kad vienas jau nusipirko "karą", kitas - sklypą, trečias baigia namus statyti ar išsimokėti. Žinoma, žmonės sunkiai dirba per dienas ir naktis ir todėl tegu perka ar statosi, bet kodėl jie taip greit pamiršo tuos laikus, kai patys vargo? Kodėl daug kas nepagalvoja, kad jei jie dabar sočiai gyvena ir ramiai miega naktimis, — kad už tai turėtų atsilyginti nors pagalba tiems, kurie čia turėjo likti. Dirbančiųjų ir užsidirbančių sau pragyvenimą galima ant pirštų suskaityti, ir jiems pagalba nereikalinga, bet seneliai, invalidai, našlės su vaikas juk reikia kasdien maitinti, juk jie irgi lietuviai . . .

(Heidenheimo lietuvių stovyklos komiteto adresas yra toks: Pirmininkas K. Bulovas, 14a, Heidenheim - Brenz, Regierungslager Polizeischule, C/2, Germany, US Zone).

Chicagos visuomenininkų susirinkime kalba Ged. Galvanauskas. / A gathering of Lithuanians in Chicago, Ill.
A. Gulbinsko foto

Tėvas Bernatonis iš stovyklos išvyko vėlai naktį.

— Koks, Tėveli, įspūdis iš stovyklos?

— Ką čia kalbėti, —atsakė jis, betrindamas paraudusias akis. — Prisimenu, kai prieš 2-3 metus iš Hanau stovyklos kas savaitę emigruodavo po 120-150 žmonių. Veik visiems užpildžiau NCWC blankus,

---

Melsvieji Nemuno kloniai pasiekti yra mūsų pasaulio keliauninkų-lietuvių tremtinių svarbiausias žemiškojo gyvenimo uždavinys. Žygio priešaky turi žygiuoti plieno eilėmis patys lietuviai. Be mūsų pačių Lietuvai laisvės nieks neatkovos. Tačiau tikslui laimėti mums reikalinga turėti ir gerų talkininkų. Pirmoj eilėj į talką kviestinas Dievas. Tik nedarykime dažnai žmogaus kartojamos klaidos. Dievą pasikvietę į talką, nepalikime Jį vieną darbo dirbti ir kovą kovoti, patys pasitraukdami į ramybę, poilsį ir nerūpestingumą, nieko neaukodami ir nieko neatsižadėdami Lietuvos laisvei iškovoti. Nei viena Dievo palaima, nei vieni žmogiškieji veiksmai ligi laisvųjų Nemuno klonių neatves. Į juos ateisime tik Dievo laiminamais žygiais , drąsiomis ir nepailstamomis kovomis bei didžiomis aukomis.

M. KRUPAVIČIUS

Kanados lietuvių savaitraščio "Tėviškės Žiburiai" knygyno spaudos platintojai K. Ašuokiis ir broliai Vyt. ir Eug. Abromaičiai; Vyt. Abromaitis taip pat yra "Lietuvių Dienų" atstovas Toronte. / Managers of "Tėviškės Žiburiai" book store in Toronto, Canada. K. Abromaičio foto

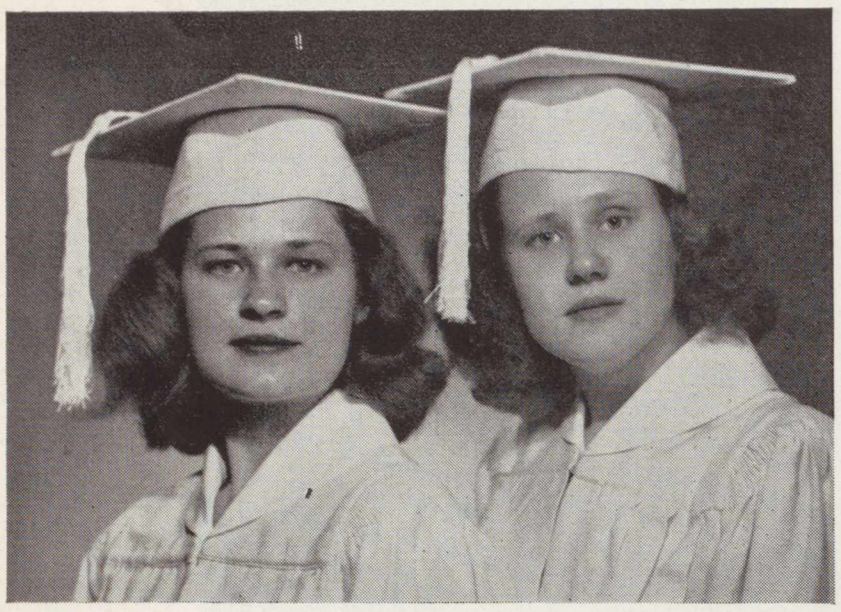

Marytė ir Onutė Baltrušaitytės, Grand Rapids, šiais metais baigusios aukštesniąją mokyklą / Grand Rapids, Mich., The Misses Baltrušaitis who graudated from high school this year.

Aukok BALFui

Los Angeles BALF Skyrius

KA VEIKIA SKAITYTOJAI

— Mrs. Barbara Tuynell, Los Angeles, California, praleido kelias savaites Washington. steite ir dalyvavo savo giminaičių keliose vestuvėse.

— Mrs. Gene Dennis, Chicago, Ill., aplankė savo brolį John Gerchas, Los Angeles, Calif.

— Dominikas Babilius, Chicago, Ill., vasaros atostogas praleido Kalifornijoj.

— George Pankauskas, Chicago, Ill., aplankė LD redakciją; jis turi du brolius Los Angeles mieste ir pusbrolį Long Beach, Calif.

— A. Rusėnas, Toronto, Canada, atostogavo Kalifornijoj ir aplankė savo draugus Joe Bulat, K. Jozin, Kora Kazlauskas ir k.

— Marija Zubrickienė, Los Angeles, Calif., išvyko gyventi į Kanadą pas savo sūnų.

— L. Sisko, Chicago, Ill., atostogavo Kalifornijoj ir aplankė Leo Schultz šeimą Altadenoj, Calif.

—Vladas Jakutis, Kenosha, Wisc., atostogas praleido Los Angeles.

— Bessie Stankus, Chicago, Ill., liepos mėn. aplankė dukterį Mrs. A. G. Moore, Burbank, Calif.

—Anthony Mazakas, Connecticut, viešėjo pas savo sūnų ir dalyvavo LD piknike.

— Petras Kupraitis, Los Angeles, Calif., praleido mėnesį atostogų Bostone ir Waterbury, Conn.

— Kun. Nik. Saldukas, LD atstovas Kolumbijoj, šią vasarą praleido JAV-se. Jis yra išrūpinęs 1800 lietuvių tremtinių leidimus įvažiuoti į Kolumbiją.

— Kun. L. Jankus, Santa Barbara, Calif., ir kan. K. Steponavičius, Burbank, Calif., atostogas praleido lankydami lietuvių kolonijas šiaurinio Pacifiko pakraščiuose.

M. Laupinaitis, "Lietuvių Dienų" atstovas Sao Paulo, Brazilija. / Representative of "Lithuanian Days" magazine in Sao Paulo, Brazil.

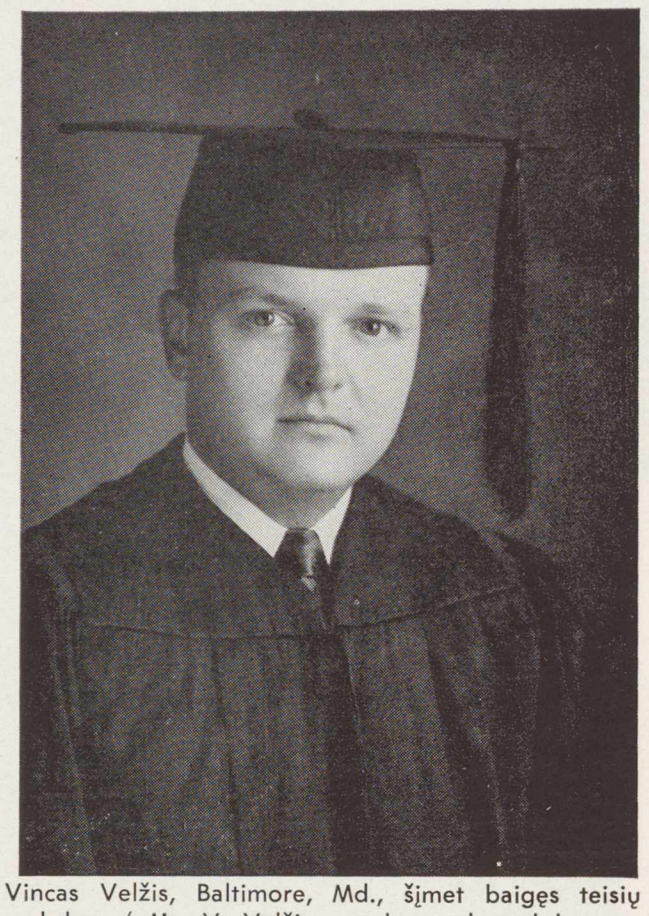

Vincas Velžis, Baltimore, Md., šįmet baigęs teisių mokslus. / Mr. V. Velžis, newly graduated lawyer, of Baltimore, Md.
Photo by Velžis Urban Photo Studio

So. Bostono, Mass., šv. Petro lietuvių parapijos mokyklos graduantai su mokyklos steigėjų ir parapijos klebonu kun. P. Virmausku. Mokykla įsteigta 1945 metais; praėjusiais mokslo metais ją lankė 470 mokinių, iš kurių baigė 23. / South Boston, Mass. Lithuanian graduates of St. Peter's Parish school.

Pittsburgh, Pa., Couples performing an intricate series of steps in a Lithuanian folk-dance. / Pittsburgho, Pa. lietuvių tautinių šokių grupė šoka "Malūną"

On The Lithuanian Front

DIGEST OF REMARKS MADE BY PROFESSOR BRAZAITIS

The liberation of Lithuania hangs on two assumptions: the conflict between the Eastern and Western powers and the role of the Lithuanians themselves in those events. No proofs are necessary to show that such a conflict does exist; nor are there any grounds for thinking that it will wane or cease altogether. The interests of East and West are contradictory, and the greater part of the West recognizes this. It is not at all likely that the West will renounce its fundamental interest – freedom and democracy; also, it is highly improbable that the Soviets will renounce their interest – aggression against the West and conquest of the world. The refinement of Soviet political maneuvers (such as the present offer to end the war in Korea) can slow the tempo of the conflict, since there are those who still want to believe in the Soviets, especially in Europe. But enforcement of the belief that the Western democracies can live at peace with Bolshevik imperialism is unthinkable. The faith of Red deans and naiive, politicizing educators in high place has already been shattered. The present conflict can end in a denouement of war – such an eventuality causes considerable forboding among many Westerners and drives them to procrastination. It is true that they do not want war, and if they arm, they do so because they have no confidence in the West's armed strength dissuading the Bolsheviks from aggression. Public opinion still lives in a mood of defense and desire to protect free nations from aggression. An offensive spirit and a desire to free the subjugated is still lacking. That is a matter for the future. We must trust that that future will not be distant, when Western armament will empower a demand for a clear answer from the Soviets: will they renounce their aggression and its results. Then there will be an

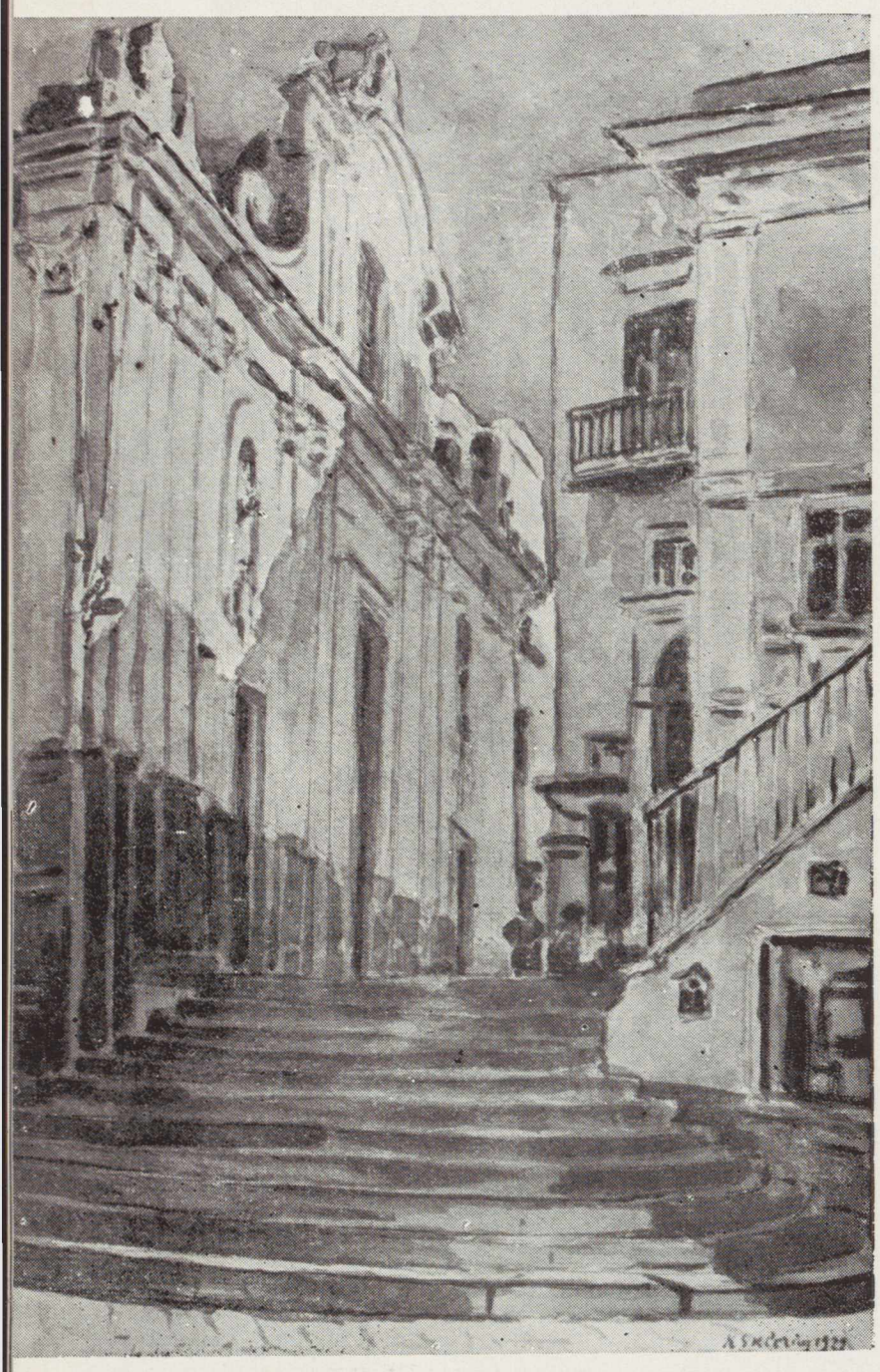

Italian scene - painting by K. Sklerius-Škleris
Italija / K. Sklerius-Škleris

Memories of Marianapolis

II

Those autumnal blasts that scored your face red and set the blood pulsating in the cheeks were often a greeting as you trudged your way toward the main gate of Marianapolis in that season of the year. The line of trees on both sides of the gravelled road pointed like narrowing parallel plains to the mouth of the gate, a wrought-iron structure, black, and set in impregnable bases of mortar and stone. From the crest of that shaped mass of dull iron the tongues and fangs of dragon-like creatures seemed to spit out in defiance at the hurrying student. They stood there and they stand there today, mute and immobile creatures of a myth-ridden imagination. Another blast of the frigid wind and you were beyond those gates and skirting a clump of trees dividing the road. It looked like an island in a solidified sea. Now you caught a glimpse of the rear entrance to the Big House — white columns supporting a portico, red bricks against white wood embellishments, rising and curling, terminating in a bannister-like fence at the top of the building and girthing it in its entirety. At first sight the hugeness of the building imposed itself over all, as a ruined temple in a jungle thicket, grand in its seclusion, an incommunicative giant. But on approaching, you discovered it was inhabited and bore signs of life; here were worn paths, trimmed hedges, and an oversized door smudged about the ponderous knocker, which was a ring in the fangs of a fierce lion. A rap would produce reverberating echoes in the halls within. You might have been taken aback if you were a stranger, had not a tousled student opened the door and dashed out, nearly pushing you off your feet. That was Marianapolis, haunt of students and hilarity, haunt of grave priests and discipline. The swish of a cassock, a low-register voice — forboding — then laughter again and once more the order of the day.

I remember the refectory, glistening white, with columns in miniature. The long table at the head, fronting all the other tables, where the students sat and chatted under the eye of "Doc" or Father

opportunity for the Lithuanians and the other subjugated countries to present their problem, which is essentially the problem of Europe if not of the whole world.

The Lithuanians have long been aware of the problem of freedom and Soviet aggression, while the democracies were still allied with the Soviets—an alliance resulting in a series of blunders which they now have cause to regret. Today Lithuanian resistance, active and passive, continues against the Bolshevik invader. Abroad, Lithuanians, by making known the tragic fate of their countrymen, open the eyes of the West to a clear understanding of aggressive Bolshevism and its nefarious deserts; they dispel the veil of fantastic imaginings cloaking Bolshevism.

VLIK (The Supreme Committee for the Liberation of Lithuania) is actively engaged in furthering the interests of Lithuania among the Western democracies, and has actual ties with the United States, Great Britain, France, Germany, Denmark, Norway, Sweden, Spain, Portugal, Belgium. Lithuania and Lithuanians more and more are taking part in European political and social forces mapping plans and strategies for a free and independent Europe.

Mother - painting by V. Kasiulis
Motina / V. Kasiulis

Vaskas; the call of "daugiau" from the alcove connecting with the kitchen. Students comically grave at attention by the big table. They were waiters and not any of them remarkable for their carriage or deportment. But what a privilege it was to win such a coveted station! The professors' table was also an eagerly sought after berth, but lacked the total dignity of the former. At these tables it was possible to observe the various strange habits of eating. And to spare any unnecessary embarrassment on the part of innocent gourmets who might have tasted the fare at those tables, I shall observe sacred silence. At times a student was delegated to read holy literature before the assemblage, as they gorged or picked at their food. This was the most unwelcome assignment of all, to read through a meal, hearing between intonations the clink of glasses and the scraping of knives and forks; standing first on one foot then on the other. But this was a source of amusement for the other students, who were most unflattering in their comments.

Most imposing, prepossessing was the facade of the Big House. The Corinthian columns rose like stalks of white chalk upwards and out of what seemed the green lawn below. A balustrade, white in the sun, edged the flagon-paved red promenade that extended the length of the building and bravely passed under the dome-like superstructure of the columns. Looking away from the Big House, toward the pastures and low hills beyond, the smooth lawn ended in a fringe of trees which hid a dusty road leading to the rear exit of Marianapolis, a heavy gate much like that at the entrance. In my recollection the latter gate was never opened. For that reason it was a much more suitable place by which to return to the school undetected (assuming that there was a student with pluck enough to risk an unauthorized absence from the campus). The road of which I speak separated the lawn and the Big House from the fields adjoining, where corn and other crops were cultivated in season. Farther on and flanking the entire side of Marianapolis was a forest or wood, fragrant in the spring and somewhat dreary in the winter — also a strategic way of sneaking in or sneaking out; moreover, the school automobiles very rarely used the road that was on the other side of this wood, so that an enterprising student bent on a stolen holiday could proceed with reasonable confidence. I hope I do not divulge any confidential materials here.

The farm was always a lively scene. Lowing cows tethered to their mangers, stamping horses. In the beginning when the students were quartered in a common dormitory, these animal sounds penetrated from below, where the stables were located. The strawboss was Tetulis (who is at Marianapolis to this day and who is my godfather). He was a portly man with a Lithuanian humor seldom

The Nun - painting by A. Varnas

Vienuolė / A Varnas

encountered in this day and age. I shall never forget him. Generally wearing a tight grey tunic and baggy trousers, his head covered with a cap of uncertain color, he plied the ways and byways of Marianapolis, overseeing the stock and directing the laborers. His bronzed face was never without a twinkle of wry humor. I believe that John Navickas and myself knew him best, for we hauled and hawked potatoes with him and sometimes worked the farm. This farm produced the foodstuffs and fresh meats that we students consumed at the school. A portion of the produce was sold to defray expenses for the school, since it never made a profit from student tuition.

I came to Marianapolis when I was thirteen years of age and left when I was seventeen. Young years in a man's life. Yet for the wealth of their experience, and for the knowledge which they contain, there's nought to compare with them. This was buoyant life unfolding before virgin eyes, knowledge unending gushing into a vacant brain. I went to Marianapolis against my will, but I believe I emerged blessed with all the groundings of a well-ordered life, a ready mind, and a craving for the inner sanctums of human thinking. To the young man of today, ready to assume the scholastic duties of life, I personally recommend a schooling which only Marianapolis can give. I pay tribute to the system and to the matter taught there. I also pay tribute to the founder, Father "Doc" Navickas — *requiescat in pace...*

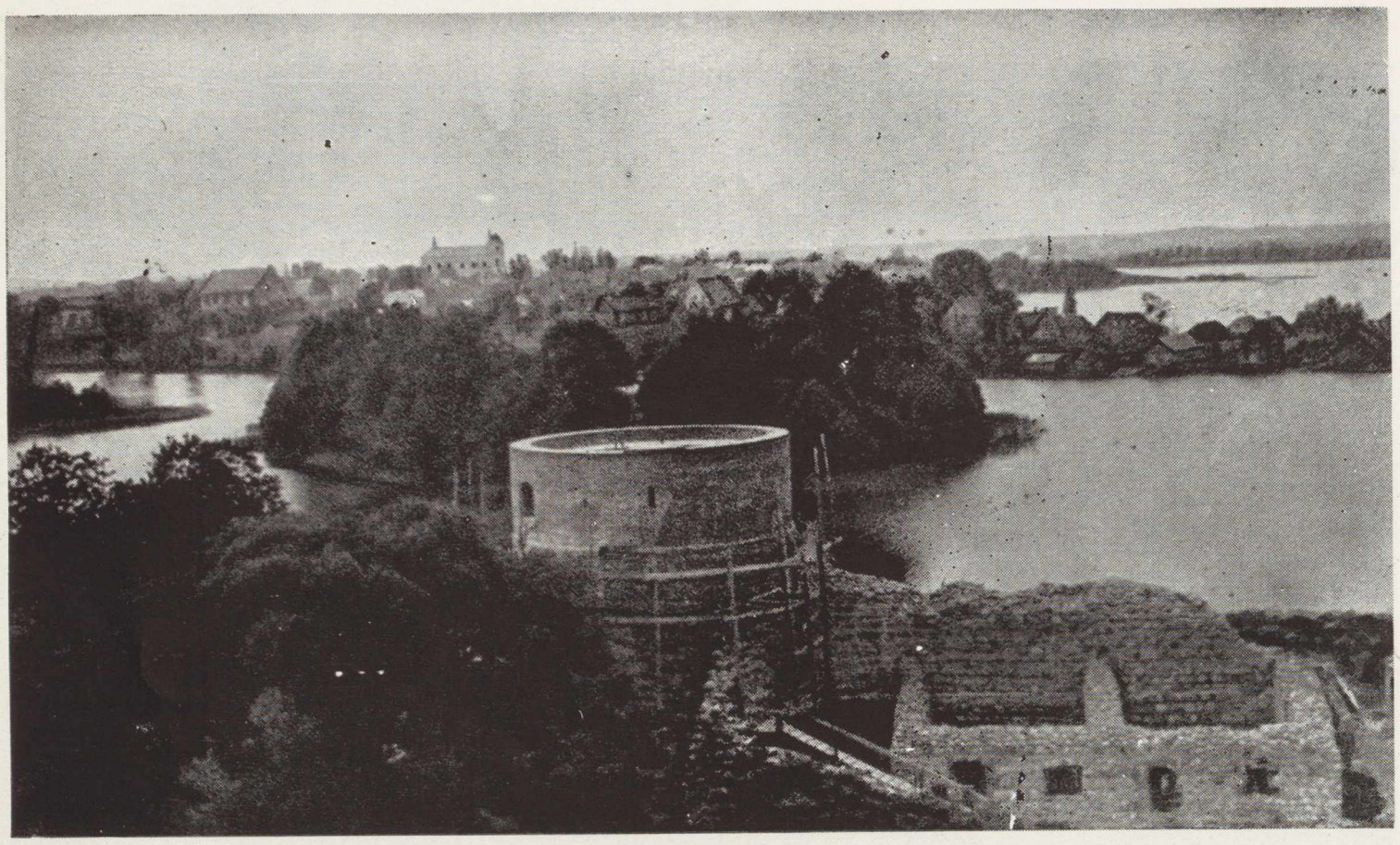

The ruins of Trakai Castle, Lithuania / Trakų pilies griuvėsiai

Through the Iron Curtain

An Excerpt from the Book Total Terror, by Albert Kalme

We selected a route through East Prussia and Poland, figuring that the frontier would not be as closely guarded as the Polish-Lithuanian frontier. The latter is crisscrossed by barbed-wire fences which are difficult to avoid at night. The slightest contact with a fence causes a rocket to soar into the air and brings the guards. We were armed with two "shockers" (MK 43/1), three automatic pistols (PPS), one automatic rifle (SSV), and one Rusian tommy gun (PPSh).

We pushed through desolate fields and high weeds and found not a footprint anywhere. Here and there we came across the ruins of a farm where broken rafters creaked eerily in the wind. Every three kilometers we sat down in the snow and rested; and finally at dawn we reached our first scheduled stop, the former village of Viliunai (Wiluhnen). Here we saw footprints made about half an hour earlier. It was too risky to follow that path; our white snow coats made from tableclots would show we were not Ivans. We turned right, passed a cemetery and came upon the ruins of a deserted estate. We decided to spend the day there and were pleasantly surprised to find a metal ladder affixed to a chimney. We used the chimney for an observation post and found that no one could approach within two kilometers without being seen.

The day passed uneventfully and towards evening we packed our belongings, checked our guns and started the second lap. Our schedule this night called for us to pass Stalupenai and to reach the Heidemude Forest. We were forced to go far to the left to avoid Russian kolkhozes which were established in the area. Near the town we crossed the highway and went down a hill and then came upon boglands with wide draining ditches on which the ice was rather thin. Playfully, Sarunas lay on his stomach and began to "swim" across. The ice held and we all crossed in the same fashion. Further on we came upon a small river where the ice was thinner and spots of water could be seen. Sarunas once again plumped down on his stomach, but the ice broke and he plunged into the water. He reached the opposite shore soaked and shivering and then laid boards on the ice for us to walk across. He was drenched to the skin when we reached him, his clothes were frozen rigid. We later built a fire in the cellar of a ruined farmhouse and dried his clothes.

Two hours later we were on the road again and when dawn came we began to look around for a convenient hideout. We came to some haystacks and decided to dig in. We burrowed holes from four sides. Two men climbed into each lateral hole, and one man into each end tunnel. We covered the outlets, leaving only narrow spaces for observation. At dusk we climbed out of our "caves," carefully covered the holes and continued on our way.

As we approached the Polish border we became increasingly anxious to meet some natives who might tell us something about the local situation. We were not quite certain about the exact delineation of the new Polish-Russian frontier. There was a light in a home near the highway. Hoping it sheltered some poverty-stricken German family, Sarunas and I cautiously crawled toward the hut and examined the figures moving about. But they all spoke Russian.

As we turned from the window a Russian voice shouted: *"Stoy! Kuda idyosh?"* (Halt! Where are you going?) Some more Russians had come up to the cabin unnoticed. Unperturbed, we pretended to be Red Army men. We questioned them about the neighborhood kolkhozes and learned the nearest was called "Kirow". These Russians were serfs and were returning from the night shift there. We promised to call on them with vodka and cigarettes on our way back from town – just to keep them happy.

The Russians showed us the road to town. We were obliged to confuse our tracks because even the dumb *kolkhozniki* might decide that we were not *"nashi"* (Russian for "ours") and that the government should be warned. We walked back for about two kilometers and found a spot where the osier and willow trees helped us mix our tracks. We then jumped a ditch and crossed the willowed terrain, walking in single file westward. On our way we came across obstacles left by the war. Barbed wire barriers were still hanging in spots, heavy timber lay piled up, and deep ditches—used to hinder tanks—lay before us. It was bitterly cold and soon a heavy snow began to fall. Although it was windy and nasty we were grateful; for the snowstorm would cover our tracks

Early Sunday morning we built berths of fir branches, placed our knapsacks under our heads and stretched out, our firearms hugged to our breasts. We took turns at guard duty, tending the fire and making tea out of snow. We rose at noon and knelt in the snow to beg God's help for our embattled nation, our comrades and for the success of our mission. Instead of boiled sausages, we had them broiled. We also had fried bacon and onions. Our tea was made delicious by a few drops of anise. We swallowed some vitamin tablets and topped

Cambridge, Mass. Attorney Susanne P. Shalna, President of the International Relations for the National Federation of Business and Professional Women's Clubs. / Adv. Suzana P. Shalna, žymi moterų veikėja, gyvenanti Boston, Mass.

everything with a swallow of another universal tonic, vodka.

We began the last and most dangerous part of our break-through. According to our plan, we had to reach the Rominta River; our information was that the frontier was somewhere around that spot. The snowstorm had subsided somewhat and it was unusually quiet. The snow had obliterated all footprints, yet at various places in the forest we came upon signs of the Ivans' activities. We were fortunate that this was Sunday, which is *vykhodni dyen* (stepping-out day) for the Russians.

We marched in single file, each man stepping into the footsteps of the leader. After a few kilometers, we came upon the remnants of a wartime camp. Wooden crosses dotted the snow and we knew they were German military graves. The Bolsheviks did not place crosses on their graves; they used their red "booths." We passed the camp, turned right and approached a highway. The unusual quietness confirmed our guess that we were inside the most dangerous zone. We left the highway and turned towards the river and were walking in a ravine with sharp banks when suddenly we came upon trenches and wire barriers.

This was the new frontier! We quickly formed a double column and prepared to act instantaneously. We jumped over the trench but were delayed slightly by the barbed wire. To overcome the barrier we went too far to the right toward the bank of a bog. There was a path alongside it, leading to a bridge. Just then we were spotted by Russian ski troopers. They stopped in their tracks and then zoomed away for reinforcements. Holding our weapons ready we rushed forward. The bridge was 100 meters away. Two sentinels were guarding it. One had a tommy gun; the other had an ordinary rifle. Our guns spoke. The crack of my "*Amerikanska*" was joined by the weapons of my comrades. The Russians fell. We started running across the bridge, Mindaugas and I first. A Russian detachment appeared in our rear, also rushing toward the bridge.

Feliksas and Krumas took cover on the Russian side to protect the others, while Mindaugas and I crouched on the opposite bank. Sarunas and Butautas were crawling towards us and, as they reached the center of the bridge, both sides opened fire. We kept about fifteen Russians under crossfire. After a sucessful barrage, Mindaugas and I strove to retreat in order to give our posts to Sarunas and Butautas, who took up their positions at the bridgehead. They fired their "Liliputians" from a kneeling position. Feliksas and Krumas seconded them from the trench. The Ivans were approaching upright even though one after another fell out of their sabots.

For some reason Butautas grew impatient and jumped to clear the bridge. He fell dead. Sarunas rushed to him, verified his death, threw his automatic into the river, hurriedly removed his papers and, with bullets whistling, crawled over the bridge to our side. Mindaugas and I released our position to him while Feliksas and Krumas left the trench and began crawling toward the bridge. The Russians, there were about eight left, began to retreat but then, to our despair, reinforcements arrived. Feliksas rose from the ground to dash across the bridge. Russian fire hit his knapsack which contained an antitank grenade. There was a terrific explosion and our shattered comrade rose skyward. The compressed air blew the gun out of Krumas' hands. He recovered it, took one look at the blood-spattered spot, shuddered, and leaped across the bridge in long strides. The Russians were already in the trench he had left and we had to retreat, for our rear was not safe.

We could hear truck motors and occasional shouts and knew more Russians were coming. Then, as Krumas rose to shift to another position, a bullet struck him just above the knee. It broke his bone. He said simply: "Krumas is wounded." We ran towards him but could not dress his wound as the enemy began to surround the hillock. We had to retreat. The bleeding was sapping Krumas' strength and he called us to him. He hugged and kissed each one of us and asked us to take care of his mother. He wished us luck and then unhitched a grenade from his belt. The tears coursed down our cheeks; we could not speak. We slowly retreated with a last painful look at our disabled comrade. We saw him pull out the grenade plug and place the grenade to his head.

Almost immediately, it seemed, he was surrounded by Russians and the grenade exploded. How many Russians died with him we do not know.

Luckily it was becoming dark. We waded through a half-frozen bog, while the shouts of the Russians became fainter. We crawled across a highway, expecting gunfire. But nothing happened. On the other side of the road we came upon a barber-wire barrier more than two meters high. With our ebbing strength, the three of us seized the lower wires and tore them from the ground. We crawled under the fence and then traveled as fast as we could.

LIFE MAGAZINE AND THE BALTIC STATES

A recent issue of Life contained a long article on Western defense strategy in Europe, with certain inaccurate maps illustrating the text. These maps not only omitted the geographical boundaries of the Baltic States of Lithuania, Latvia and Estonia, but their names as well, showing them as organic parts of the Russian empire. Oddly enough, Poland and the satellite Balkans were clearly designated. Desiring to correct the error, Milton Stark, English Editor of Lithuanian Days, made an inquiry, which resulted in the following reply from the Editors of Life.

June 27, 1951

Dear Mr. Stark:

Thank you for your letter about the three Baltic states of Estonia, Latvia, and Lithuania.

According to the *Statesman's Yearbook*, these three countries were annnexed by the USSR in 1940 under the Russo-German agreement of August 23, 1939. This annexation has been given *de facto* recognition by the British government, but not by the United States. Several attempts have been made to have Russia give up her claim, but she will not discuss the matter at all, and the three states are now known as Soviet Socialist Republics. *The Political Handbook of the World* does not list the three as separate nations, nor do current maps which we consulted.

We can certainly appreciate your sentiments in this matter, but since the regular governments of these countries were dispossessed and a Communist-dominated parliament elected, we feel that the word satellites is justified.

Sincerely yours,

Helen M. Fleming
for the Editors

July 13, 1951

My dear Miss Fleming:

In reply to your letter of 27 June, wherein you dispose of the Baltic countries of Lithuania, Latvia and Estonia: one million Lithuanian-Americans in the United States and other thousands of Lithuanian exiles scattered across the globe will be astounded to discover that their homeland's national and territorial existence hangs on a phrase in the *Statesman's Yearbook* or on a defunct treaty signed by two imperialists in 1939. By what authority do you erase the Baltic States from the map? Can a de facto recognition of the Bolshevik annexation of the Baltic States by Great Britain annihilate a nation and obliterate its identity, so that even its name is deleted from the map? If there were a jot of logic in your reasoning, it seems to me you would adopt the position of the Government of the United States, which does not recognize the criminal aggression committed in Lithuania, Latvia and Estonia, either de facto or de jure, but maintains their several legations in this country in full status and recognition. As it is, what position do you represent? Moreover, how can you term the Baltic States annexations – that is, Soviet Socialist Republics in fact – and yet satellites? To say that these countries have a "Communist-dominated parliament" is also a ponderous understatement. I suggest you recheck your facts and your history.

We shall include your letter in our next printing, and I shall forward you a cut at that time.

Sincerely,

Milton Stark
English Editor

Unrest in Lithuania

WASHINGTON, July 18 (AP). – A serious riot of workers has occured in Soviet-occupied Vilna, Lithuania, State department officials reported today.

They said reports smuggled through the Iron Curtain indicated that 40 Lithuanians were killed or injured and a number of Soviet police were wounded.

The State department also received reports that the Communists were having troubles in the other two Baltic states – Estonia and Latvia – but violence has not developed.

This is the story of the Vilna riot, as the State department heard it:

"The pitched battle between 200 workers of a military equipment factory and members of the MVD (Russian secret police) was precipitated, it was said, by orders to the workers to work longer hours. They were to produce more Soviet army shoes – but at no increase in pay.

"When the workers protested, 10 of their number were denounced by Communist activists within the factory. Fighting between the workmen and Soviet police followed. Militia finally quelled the uprising.

"During the fighting, workers also managed to burn down the factory's leather storehouse and damage a number of valuable machines."

State department officials said this apparently was "the most serious workers' disturbance since the Soviet occupation of Lithuania."

"Total casualties, it is indicated from reports smuggled out, totaled 40 native workers dead or injured and a number of Soviet police wounded," one official said.

Communist troubles also were reported in Estonia, where "an outcrop of nationalism" is said to have occured. Officials here said the Communists could not find "reliable" Estonians to fill public jobs, so are bringing in specialists from Russia.

Unrest also was reported in Latvia. The Communists were said to be "deporting large numbers of Latvian agricultural specialists to the region of Barnaul in western Siberia."

"These skilled workers will participate in the formation of new agricultural centers in that area," an American report said. "The centers will be enlarged succesively by the importation of slave labor from the various satelite countries."

(July 18, Daily News, Los Angeles)

Books

TOTAL TERROR, Albert Kalme - Appleton-Century-Crofts (310 pp) $3.50

Albert Kalme, a leader of the Latvian resistance movement, relates the story of the Baltic States under the regimes of two despots, Stalin and Hitler. Including his own experiences at the hands of the Nazis and the Bolsheviks, in which he was interrogated and tortured for political information, he documents the whole history of the Baltic peoples from 1940 onward. There are vivid accounts of interrogation and terrorist methods employed by the secret police; there are ample eye-witness reports and statistical data, including actual Soviet confidential directives, showing arrests, deportations, imprisonments, land and property confiscations, etc. *Total Terror* is a book and an authentic document providing the world with a first-hand view of the fate of nations and people under dictatorships like the late Hitler's and the present Stalin's. It is also a book of the resistance, the freedom fighters, who continue today their fight against the Russian occupant, who lies like a winding sheet on the peoples of Lithuania, Latvia and Estonia.

Chicago, Ill., the unproclaimed capitol of American-Lithuanians / Chicago - nepaskelbta Amerikos lietuvių sostinė

Photo by P. Urbutis

Dovanu laimetojai

Liepos 8 d. LD piknike įvykusiame dovanų traukime laimėjo šie asmenys:

1. PHIL STOSKUS, Downey, Calif., — Nr. 1147 — laimėjo pirmą dovaną - auksinį laikrodį.

2. MARY SERKAUSKA, Baltimore, Md. — Nr. 17900 — gavo antrą dovaną - radio.

3. Kun. John Bakšys, Rochester, N. Y., — Nr. 2513 — laimėjo elektrinį prosą.

Dvi knygos "Lithuanian Art" atiteko - W. Emerson, Chicago, Ill. — Nr. 11856 ir M. Vilcikienei, Cleveland, Ohio — Nr. 19317. "Žemės" antologiją laimėjo Janina Puodžiuvienė, Grand Rapids, Mich. — Nr. 11354 ir A. Skudra, E. Chicago, Ind. — Nr. 13357.

Traukimą prižiūrėjo ir užrašė komisija - Br. Ketarauskas, Stella Batkienė ir J. Urbonas.

"L.D." RĖMĖJŲ SĄRAŠAS

"Lietuvių Dienų" nuoširdžių rėmėjų skaičius kasmet didėja. Į šių metų mūsų atsišaukimą paremti LD dalyvaujant loterijoj atsiliepė virš 400 skaitytojų ir ne skaitytojų. Visiems tariame nuoširdžiausią padėką. Kadangi dauguma siuntė ne čekius, bet grynais pinigais, skelbiame šį sąrašą. Nežinome, ar yra žuvusių laiškų, bet mes negavome nė vieno laiško, iš kurio būtų buvę išimti pinigai.

Iš Kalifornijos

Gauta po $5.00

S. L. Fabian, Hollywood; Josephine Severinas, Los Angeles; M. Ramanauskas, San Diego; Cass Waranius, Long Beach.

Po $2.00 ir $2.50

Balbina Abromaitė, J. Bertulis, J. J. Bahan, Jonas Barsevskis, Vladas Baltrušaitis, Stella Cormier, Kun. M. Čyvas, F. Dargela, B. Francas, Juozas Gajauskas, Wm. Grigalun, Dr. Wm. J. Grasska, B. Janus, Kun. L. Jankus, Mrs. A. Luzas, J. Miliunas, Mrs. Josephine L. Navickas, Justas Naujokas, Ona Mackevičienė, V. Kazlauskas, J. Landsbergienė, Jos. Micklin Dana Mitkus, F. Karalius, F. Masaitis, F. Kudirka, Kun. R. Kiumbis, Br. Ketarauskas, Kun. F. A. Manelis, A. Muchlia, S. Pšibilskis, Mrs. H. Rumbutis, Algis Regis, J. Pelanis, A. Pranys, Stasė Petroškienė, E. Šliakienė, K. Stoškus, J. M. Šimonis, A. Šlapelis, Bronė Starkienė, V. J. Stack, MD, Leo J. Schultz, Jonas Šešplaukis, Irena Truskauskaitė, Floyd L. Tuttle, J. Uždavinys, M. Zubrickienė, A. Zibas.

Po $1.00 ir $1.25

Anna Crochowski, R. Kumetaitė, A. Lapinskas, J. Navickas, H. Misiunas, .L Nefas, J. Polikaitis, A. Skiman, Shaling, J. Simokas, M. Strupys, H. Tumas.

IŠ KANADOS -

Po $2.00 ir 2.50

Vyt. Abromaitis, A. Bruskevičius, L. Bielskis, J. Cipkus, P. Gasperas, J. Jagėla, J. Jasinevičius, P. Kirstukas, J. Paukštys, V. Plečkaitis, A. Radžiūnas, K. Rimkevičius, A. Simanavičius, J. Skardžinskas, M. Šarauskas, P. Vaitkūnas.

IŠ CHICAGOS, NEW YORKO ir k.

Po $2.00 ir daugiau

V. Adomavičius, Adomaitis, kun. S. Aleksiejus, Anna Aitches, J. Aleksiejus kun. Ig. Albavičius, Mrs. A. Andrašiunas, Kostė Ancerevičius, Mrs. S. Andriulis, Angela Anužis, J. Ardinskas, Joe August, Matilda Astrus, M. Augutis, Vladas Armolis.

Kun. K. Baltčys, L. Bajorinas, Aldona Bagdonaitė, J. Balakiewicz, Jonas Belinis ($4.00), B. Balys, prel. Balkūnas, B. Balis, Vyt. Beleckas, dr. A, Budrys, E. Biudnikas, Leonas Briedis, Mrs. K. Barnickie, P. J. Bernota.

B. Čepulis, J. K. Chapas.

Mrs. U. Daukantas, Eva C. Danis, A. Dovidoski, Jos. Degutis, Mrs. A. Drungis, Anna Dudkin, St. Džiugas.

A. Gečas, Mrs. E. Galčius, kun. Paul Gailevičius, OP, P. Gasperas, Mrs. Mary Grabauskas, Frank Gobis, Mrs. V. Gudaitis

Bruno Jasevičius, Kazys Jodelis, J. Jonušas, prel. P. M. Juras, Stasys Ilgūnas, Mother M. Immacucata.

Albert Kačergis, Mrs. V. Kamarauskas, kun. V. Karalevičius, H. Karosa, J. Kasputis, B. Kavaliauskas, P. Kazakas, Ant Kazlas, S. Keliotis, C. J. Krušinskas, V. Kuzmickas, prof. St. Kolupaila.

A. L. Lapinskas, Petronėlė Laukaitis, Lith.-American Club, V. Lankelis, E. Leugoud, Jonas Lenkevičius.

Henry Madin ($5.00), Mrs. Markunas, Jonas Mikeliūnas, J. Maksvitis, N. Martinkus, kun. L. J. Mendelis, Edm, Milasevičius, Frank Miežis, J. Miliukevičius, C. Mikelėnas, Mrs. A. Milukas, A. Mironas, Jos. Miškinis, P. Mulevičius, M. Namikaitė.

Mrs. Mary Palilunas, Veronica Parulis ($3.00), Alb. Paškevičius,, John Petkūnas, Vladas Petrauskas, Eug. Petrauskas, Alf. Puodžiunas, B. Poderys, B. Pukis, Petras Pečkaitis, Joana Prišmantienė, Mrs. Anna Pocius, A. Pocius.

Vincas Ramonas, Juozas Radžiūnas, Miss Alice Ragis, Jonas Rauba, H. Raštikis, St. Raudonis, Pr. Račiukaitis, Alb. Riškevičius, Alex Ruseckas, Petras Ruplėnas, Al. Ruzancovas.

J. Sakalauskas, Pranas Saladžius, B. R. Sarapas, Mrs. John M. Šaulys, Mary Šeškauskas, Matas Šimonis, Sisters of Jesus Crucified, Jonas Skladaitis, U. tralis, P. Spetyla, Bronė Skudraitė, Algis Skudra, E. Smalenskas, Anna Stankus, Stanley Stashisky, J. Stalanis, kun. J. S. Švagždys, kun. E. Statkus, J. Stasiukonis, Mrs. P. Stelmok, Teklė Šumskis.

Jonas Talalas, kun. A. Tamoliūnas, August Traun, Vilius Trumpjonis, Frank Tverkus, V. Tubelis.

Pranas Urbutis, Mrs. J. Urbelis.

Vaičiūnas, C. Vaitkevičius, Reda Valteris, Iz. Valančius, K. Vasiljevas ($3.00), K. V. Velunas, Velzis Urban Studio, dr. B. K. Vencius, A. Venciūnas,, St. Vazbys, M. Vekulis, Ant. Vilčinskas, kun. F. Virmauskas, kun. J. Vilutis, M. Vilčikienė, Mrs. Mary Volent, Leon Waicekowski, Emily Winslow, Monica Yucis, Emily Yuskevicius ($3.00).

Ant. Žiemys, R. Zigmantavičius, Alg. Žemaitaitis, Juozas Žilevičius, Vyt. Zmuidzinas, Irena Žumbakis, Kazys Žygas, John Žukauskas. (Vienas prisiųstas iš Rochester, N. Y., be pavardės)

Po $1.00

Adomas Aliukevičius, Agnes Ališauskas, John Ambrozas, Pranas Ambrazas, Stepas Augulis, Ben. Babrauskas. A. Balys, dr. J. Balys, Mrs. A. Bolach, Mrs. Veronica Botovic, Karolis Bertulis, Steponas Bučmys, J. Dabušis, J. Degutis, Vincas Dabrila, M. Gapšis, Sophie Jegelevičius, kun. J. Juodeika, V. Jonikas, V. Kirsinas, A. Kulešius, M. Kuzmiskas, Vinc. Laurušonis, J. F. Liorentas, Juozas Lugauskas, Mrs. Anna Lucas, Juozas Mažeika, A. Mateika, F. Mažonas, Jonas Matyckas, Jonas Melys, Frank Mitkevich, Mrs. J. Orlauskas, J. Paukštaitis, V. Puras, George Pocius, J. Radviliavičius, Zita Ramonaitė, P. Saliukas, Vyt. Savickas, A. Sturonas, M. Svekla, J. A. Urbonas, M. Urelaitė, Jonas Vaičkus, Juozas Vaineikis, L. Valiukas, John Waitkus, M. Wentis.

PADĖKA TALKININKAMS

Dėl pasisekusio LD pikniko, įvykusio liepos 8 d. Arroyo Seco parke, esame nepaprastai dėkingi visiems talkininkams - Andriui ir Tillie Skiman, Hermanui ir Elenai Tumams, Jonui ir Onai Macėnams, Stasiui ir Uršulei Pšibilskiams, Bronei Starkienei, Stasei Petroškienei, L. Zaikienei, Bronei Skirienei, E. Stirbienei ir kitiems bet kuo prisidėjusiems prie šio parengimo ir visiems jame dalyvavusiems.

Kitas LD piknikas įvyks rugsėjo 16 d. San Fernando Valley piknikų vietoje.

Administracija

GERB. SKAITYTOJŲ DĖMESIUI

Jei kartais dėl įvykusio potvynio kuris LD skaitytojas nebavo birželio mėn. numerio, malonėkite mums pranešti, ir mes jį papildomai pasiųsime.

Kaip mūsų buvo skelbta, šis numeris išeina vietoj vasario mėn. neišėjusio. Kiti šių metų numeriai išeis nustatytu laiku.

Admnistracija

VARGONININKAS,

baigęs konservatoriją, turįs ilgametę praktiką, gražų balsą ir patyrimą vesti chorą, ieško vietos. Rašyti: "Lietuvių Dienos", 9204 S. Broadway, Los Angeles, Calif.

LITHUANIAN REALTY CO.
Real Estate — Loans & Insurance
Chas. Luksis, Manager
3502 W. Pico Blvd.
Phone RE. 8278

BAKUS REALTY CO.
LITHUANIAN REAL ESTATE BROKER
Homes - Income Property - Loans
Multiple Listing Service
4728 So. Normandie Los Angeles 37, Calif.
OFFICE: AXminster 7900 RES.: PLeasant 3-6590

HELEN'S
HOUSE OF BEAUTY
HELEN MOCKUS 1722 N. WESTERN AVE.
PHONE HO. 9-4600 HOLLYWOOD 27, CALIF.

1543.

Jau baigiama spausdinti ir rugpiūčio mēn. pa-

baigoje pasirodys

POEZIJOS ANTOLOGIJA

ŽEMĖ

Antologiją redagavo *Kazys Bradūnas.* Studijinį knygos įvadą parašę *Juozas Girnius.*

ŽEMĖ yra poaistinės ir pobrazdžioninės mūsų poetų kartos manifestacinis leidinys.

ŽEMĖJE savo brandžiausią kūrybą spausdina: *Juozas Kėkštas, Kazys Bradūnas, Alfonsas Nyka Niliūnas, Vytautas Mačernis ir Henrikas Nagys.*

Antologija yra puošnaus ir didelio formato knyga. Ją leidžia "LIETUVIŲ DIENOS", Los Angeles. Kiekvieno lietuvio knygų lentynoje šitas leidinys bus niekuo nepamainomas.

Knyga yra apie 300 psl. dydžio. Kaina 4 dol. Bus gaunama LD administracijoj, pas LD atstovus ir liet. spaudos kioskuose.